

Trygg framtid for folk og natur.

Velkommen til innføring i lov om sosiale tjenester i NAV

Januar 2018

Fylkesmannen sine roller og oppgaver

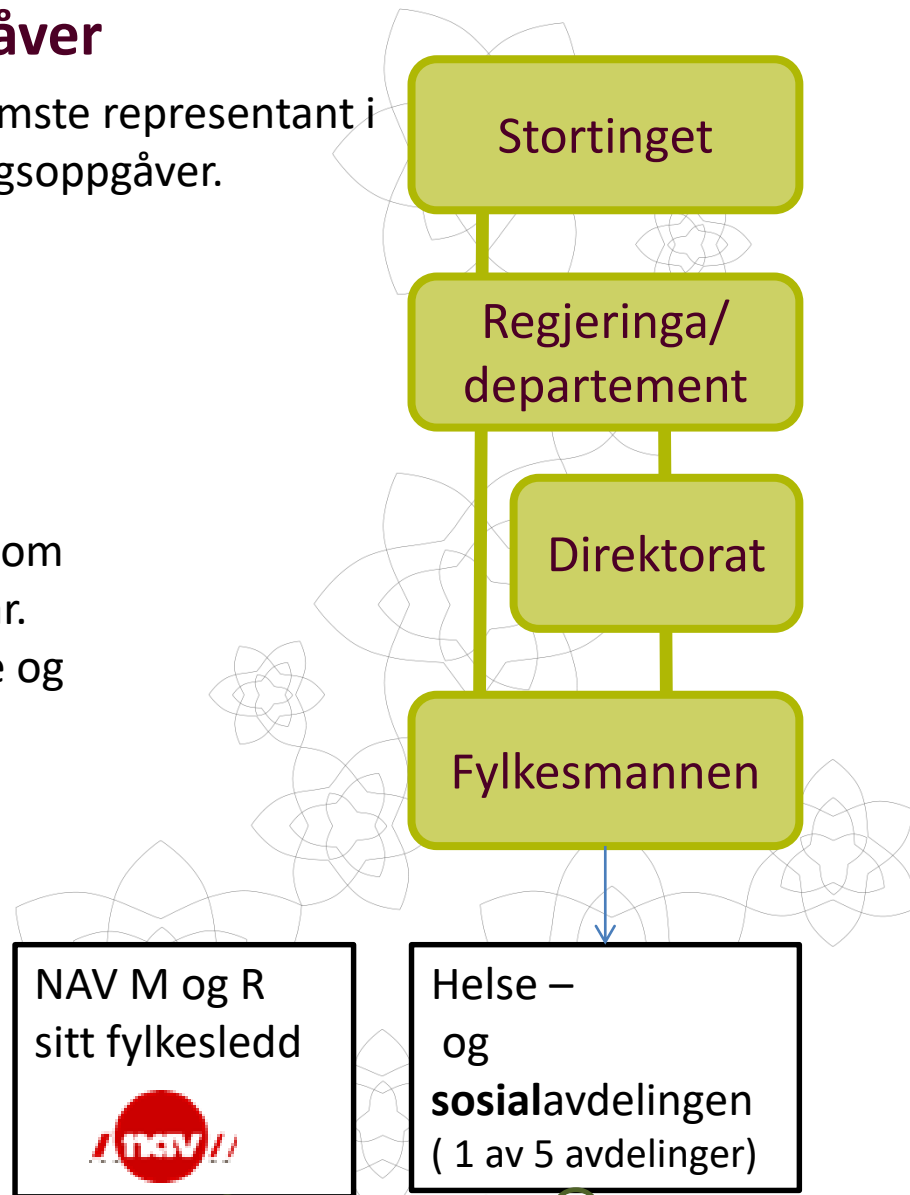
Fylkesmannen er Kongen og Regjeringa sin fremste representant i Fylket og utfører mange og allsidige forvaltningsoppgaver.

Hovudoppgåver:

- Formidle og iverksetje statleg politikk og forventningar til kommunane.
- Samordne og medverke til samarbeid mellom kommunar, statsetatar og regionale aktørar.
- Fremje rettstryggleik for einskildmenneske og fellesskap.

Fylkesmannen har ulike roller som

- sektormyndigheit
- samordningsinstans
- initiativtakar og informasjonsknutepunkt
- rettstryggleiksinstans

Læringsmål disse dagene

- Økt kunnskap om sosialtjenesteloven med forskrift og rundskriv, slik at brukene sine behov for tjenester blir avdekt og gitt i samsvar med loven.
- Være i stand til å finne fram i Rundskriv hovudnr. 35
- Se sammenhengene i sosialtjenesteloven og i en NAV kontekst.

Program dag 1 (pauser når det passer)

09.00 Velkommen og innledning, standarden, sosialtjenestelovens formål og virkeområde.

10.30 Ansvar etter sosialtjenesteloven og lovens generelle oppgaver

11.00 Introduksjon til kap. 4 individuelle tjenester og tjenesten opplysning råd og veiledning

11.30 – 12:15 Lunsj

12.15 Økonomisk stønad

14.30 Vilkår for økonomisk stønad

15.10 Øvrige bestemmelser

15:30 -15.40 Oppsummering og avslutning

19.00 Middag for de som skal overnatte

Januar 2018

NAV lovens formålsparagraf (§ 1)

Formålet med loven er å legge til rette for en effektiv arbeids- og velferdsforvaltning, tilpasset den enkeltes og arbeidslivets behov og basert på en **helhetlig og samordnet** anvendelse av **arbeidsmarkedsloven, folketrygdloven, sosialtjenesteloven og andre lover** som forvaltes av arbeids- og velferdsforvaltningen.

«Arbeids- og velferdsforvaltningen skal møte det enkelte mennesket med respekt, bidra til sosial og økonomisk trygghet og fremme overgang til arbeid og aktiv virksomhet»

NAV lovens § 14 a

NAV-loven § 14a, 1. ledd:

”Alle som henvender seg til kontoret, og som ønsker eller trenger bistand for å komme i arbeid, har rett til å få vurdert sitt **bistandsbehov**. Brukere som har behov for en mer omfattende vurdering av sitt bistandsbehov, har rett til å få en arbeidsevnevurdering. Brukeren skal få en skriftlig vurdering av:

- sine **muligheter** for å komme i arbeid
- hva slags arbeid** som skal være målet
- behovet for **bistand** for å komme i arbeid
- om, og eventuelt hvor mye, **arbeidsevnen** er nedsatt
- hvilken **type bistand** som kan være aktuell for brukeren»

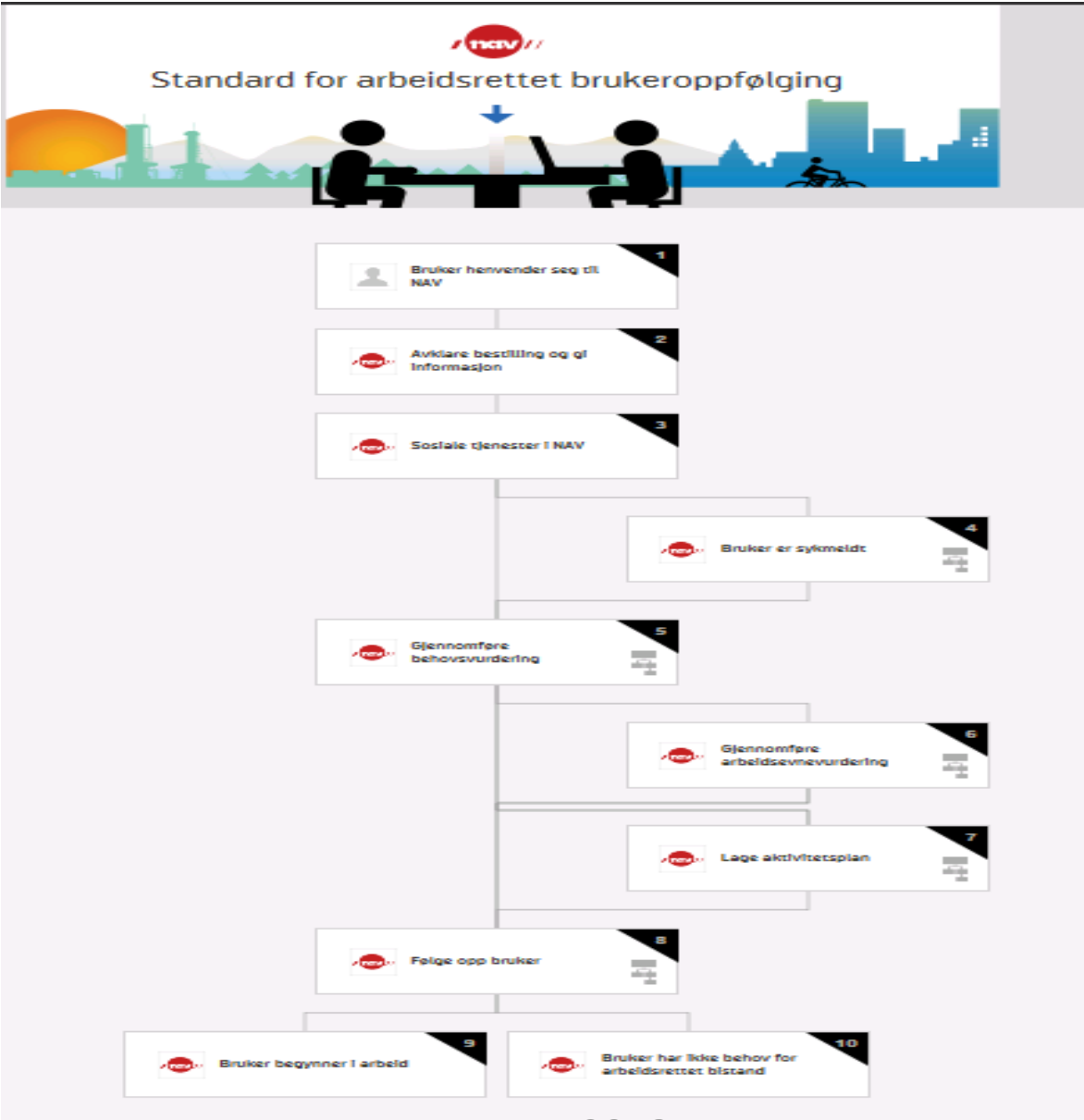
Viser de lovbestemte stegene

Standard for arbeidsrettet brukeropfølging

- Standard for arbeidsrettet brukeropfølging (standarden) er arbeids- og støtteverktøyet for alle medarbeidere som jobber med oppfølging av brukere og Arbeid først.
- Som en del av NAVs systematiske kvalitetsarbeid i 2011 / 2012 ble standarden utviklet for å vise de lovbestemte stegene i oppfølgingen av brukere og gi Arbeid først ett konkret innhold. Standarden består av en hovedprosess for arbeidsrettet brukeropfølging med tilhørende delprosesser samt sjekklister, maler, retningslinjer og henvisninger til relevante lover / forskrifter mm.
- Standarden ble innført i alle fylker 1. august 2013.
- Målet med å jobbe etter standarden er å
  1. sikre arbeidsretting i brukeropfølgingen for å få flere i arbeid og aktivitet
  2. sikre lik praksis og få en mer enhetlig arbeidsprosess for oppfølging av brukere i NAV
  3. bedre kvaliteten i oppfølgingsarbeidet

Januar 2018

Endringslogg til Standarden

- 2.des.17: **5 Gjennomføre behovsvurdering**
oppdat. i tråd med ny digital aktivitetsplan
- 2.des.17: **8 Lage aktivitetsplan**
oppdat. I tråd med ny digital aktivitetsplan og oppfølging
- 2.des.17: **1 Bruker henvender seg til NAV**
henvisn. til avtale om aktivitet og jobblogg er tatt ut
- 2.des.17: **2 Avklare bestilling og gi informasjon**
Henvisn. til avtale om aktivitet og jobblogg er tatt ut
- 1.des.17: **9 Følge opp brukeren**
oppdat. i tråd med ny digital aktivitetsplan og oppfølging

Sosialtjenesteloven i Standarden, pkt 3

Sosiale tjenester i NAV (obligatoriske tjenester)

Lov om sosiale tjenester i NAV (sosialtjenesteloven/ STL) regulerer de kommunale sosiale tjenestene som skal inngå i NAV-kontoret. De sosiale tjenestene skal støtte opp under den enkeltes mulighet til å bli selvhjulpel gjennom å ivareta grunnleggende behov. Det kan også være en forutsetning at hindringer, som økonomiske eller sosiale problemer, en uholdbar bosituasjon eller utfordringer knyttet til familien må avklares og eventuelt bedres før bruker kan bli selvhjulpel.

Loven regulerer fem individuelle tjenester:

- Opplysning, råd og veiledning, herunder økonomisk rådgivning
- Økonomisk stønad
- Midlertidig botilbud
- Individuell plan
- Kvalifiseringsprogrammet med tilhørende stønad

Tjenestene er i stor grad behovsbaserte rettigheter som krever konkret og individuell vurdering. Tjenestene skal bidra til å fremme formålene i loven. Hvis bruker har forsørgeransvar, skal det legges særlig vekt på ivaretagelse av barn og unges behov. Hvis det er forhold som tyder på at barnet ikke har det bra, må det vurderes om barnevernet skal varsles, jf. STL § 45.

Behovet for sosiale tjenester må vurderes underveis i hele oppfølgingsløpet, og ikke bare i en avklaringsfase.

Sjekklistene er ment å være til hjelp i den arbeidsrettede brukeropfølgingen, og ikke som uttømmende avklaring av rett til sosiale tjenester.

Mange kommuner har lagt inn flere kommunale tjenester i NAV-kontoret som ikke er regulert i sosialtjenesteloven. Disse tjenestene blir ikke omtalt her.

Januar 2018

Støttemateriale punkt 3

Støttemateriale

Rundskriv til lov om sosiale tjenester i NAV

Rundskriv til lov om sosiale tjenester - § 17. Opplysning, råd og veiledning

Rundskriv til lov om sosiale tjenester - § 18. Stønad til livsopphold

Rundskriv til lov om sosiale tjenester - § 27. Midlertidig botilbud

Rundskriv til lov om sosiale tjenester - § 28. Rett til individuell plan

Rundskriv til lov om sosiale tjenester - § 29. Kvalifiseringsprogram

Rundskriv til lov om sosiale tjenester - § 45. Opplysningsplikt til barnevernstjenesten

Sosiale tjenester på Navet

Veileder STL § 17

Januar 2018

Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

- Lov 2009-12-18 nr. 131
Korttittel: Sosialtjenesteloven
Forkortes ofte til STL eller Sotjl (lovdata)
- Trådte i kraft 1.1.2010
- Loven regulerer de kommunale, sosiale tjenester som inngår i NAV-kontoret (utgjør minimumsløsningen)

Januar 2018

Rundskriv Hovednr. 35 – Sosialtjenesteloven

Rundskrivet er lov og forskriftstolkning, og er et grunnleggende dokument for alle som utfører oppgaver etter loven.

Rundskrivets oppbygging:

- den enkelte lovbestemmelse står først
- så forskrifter hvis det er gitt
- deretter merknader til bestemmelsen og forskriftene.

Januar 2018

Forskrifter til loven

Det er kommet 4 forskrifter til loven:

- Forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge – trådte i kraft 1.1.2012
- Forskrift om internkontroll for kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen – trådte i kraft 19.11.2010
- Forskrift om individuell plan i arbeids- og velferdsforvaltningen – trådte i kraft 19.11.2010
- Forskrift om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønnad – trådte i kraft 1.1.2012

Rundskrivets oppbygging

- Den enkelte bestemmelse i loven må sees i sammenheng med resten av loven
- Formålsbestemmelsen har stor betydning for hvordan forstå de øvrige bestemmelsen
- «Se også-linje» viser til øvrige bestemmelser, til andre lover og forskrifter for å sikre brukers helhetlige rettigheter og behov
- Nummerering: Det første tallet står for kapittelet, det andre viser hvilken bestemmelse det er snakk om, det tredje viser om merknaden er under ” Om bestemmelsen” eller ” Nærmere om bestemmelsens innhold” med henholdsvis tall 1 eller 2, og det fjerde og siste tallet er deretter satt fortløpende.
- Definisjoner i innledningen

Rundskrivets inndeling

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde

Kapittel 2. Ansvar etter loven

Kapittel 3. Generelle oppgaver

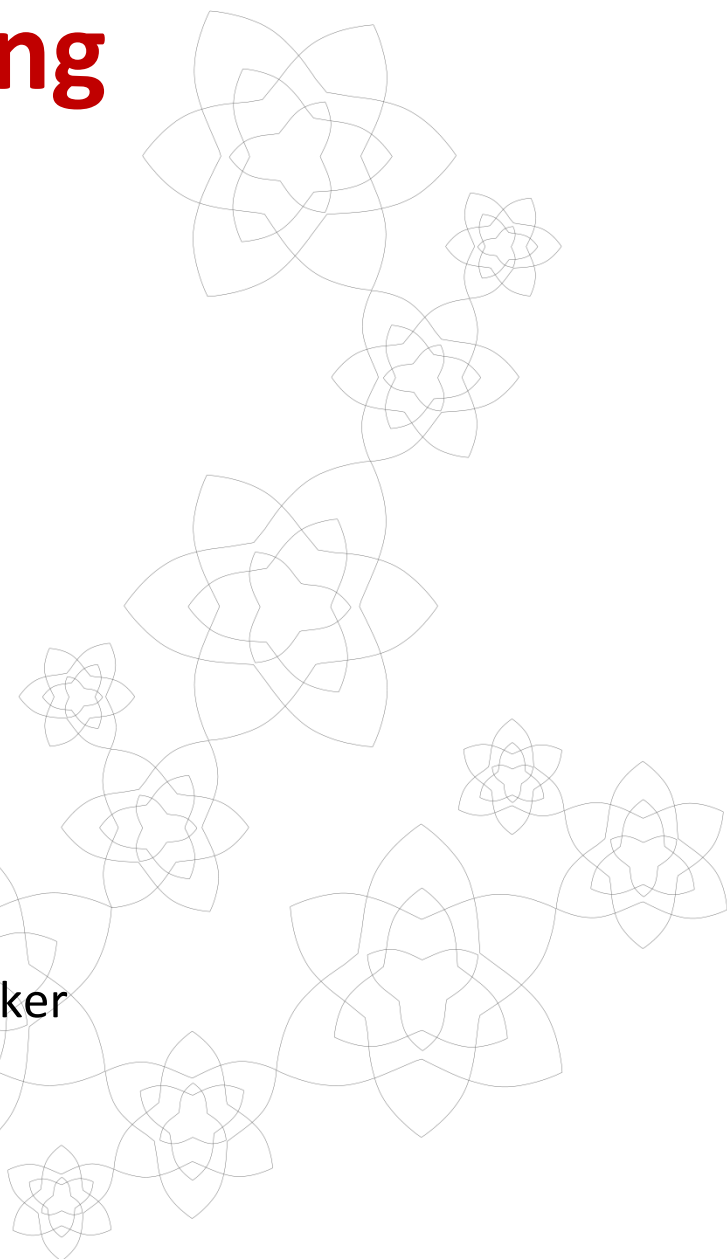
Kapittel 4. Individuelle tjenester

- Opplysning, råd og veiledning
- Stønad til livsopphold og i særlige tilfeller
- Midlertidig botilbud
- Individuell plan
- Kvalifiseringsprogram

Kapittel 5. Saksbehandlingen

- § 41 Anvendelse av forvaltningsloven
- § 42 Plikt til å rådføre seg med tjenestemottaker
- § 43 Innhenting av opplysninger
- § 44 Taushetsplikt
- m.m

Januar 2018

Rundskrivet skal særlig styrke og tydeliggjøre:

- Formålsbestemmelsen
- hensynet til barn og unge
- Forsvarlighetskravet
- Saksbehandlingsreglene
- sammenhengen mellom bestemmelsene
- det kommunale velferdsansvaret og sammenheng til andre kommunale tjenester
- sammenhengen til 'resten av NAV'

nav.no/no/Person/Flere+tema/ Sosiale+tjenester

Language ▾ Høykontrast Skriftstørrelse LOGG INN

nav

PERSON ▾ BEDRIFT ▾ NAV OG SAMFUNN ▾ DITT NAV ▾

Sosiale tjenester og økonomisk sosialhjelp

ØKONOMISK SOSIALHJELP

Vi viser deg vei til økonomisk sosialhjelp og andre muligheter.

OPPLYSNING, RÅD OG VEILEDNING

Du har rett til å få opplysning, råd og veiledning fra NAV som kan bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer.

KVALIFISERINGSPROGRAMMET (KVP)

Kvalifiseringsprogrammet er for deg som ønsker å komme i arbeid, men trenger ekstra oppfølging for å klare det.

ØKONOMISK RÅDGIVNING OG GJELDSRÅDGIVNING

Hvis du får økonomiske problemer kan NAV tilby råd og veiledning.

BOLIG

Bostøtte, midlertidig botilbud, varig bolig, leie kommunal bolig.

PUBLISERT 13.10.2017 | SIST ENDRET 16.10.2017

Tolkning av sosialtjenesteloven

📄 Skriv ut side

Arbeids- og velferdsdirektoratet er delegert myndighet fra Arbeids- og sosialdepartementet til å forvalte sosialtjenesteloven, herunder ansvaret for å tolke regelverket og veilede i dette.

[Sosialtjenesteloven](#) (lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen) regulerer både de [individuelle tjenestene](#) til brukerne, og kommunenes oppgaver i arbeids- og velferdsforvaltningen.

Direktoratet har blant annet ansvaret for [rundskrivet til sosialtjenesteloven](#). Rundskrivet er normerende og retningsgivende for kommunene innenfor rammen av forsvarlige tjenester i sosialtjenesteloven.

[Fylkesmannen](#) er i sosialtjenesteloven tillagt ansvaret for klagesaksbehandling og å føre tilsyn med kommunenes etterlevelse av loven, og gir kommunene veiledning.

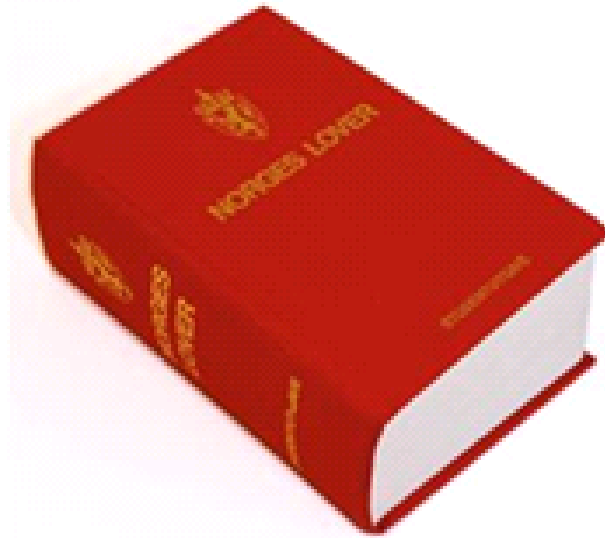
Arbeids- og velferdsdirektoratet mottar løpende henvendelser om forståelsen og etterlevelsen av regelverket. Disse henvendelsene svares ut ved revidering av rundskriv, eller gjennom fortolkninger, uttalelser og brev fra direktoratet.

Henvendelser om lovforklning av sosialtjenesteloven sendes til Arbeids- og velferdsdirektoratet som [brev](#) eller e-post: direktoratet@nav.no. Merk henvendelsen med: Lovforklning sosialtjenesteloven – tema for henvendelsen.

Januar 2018

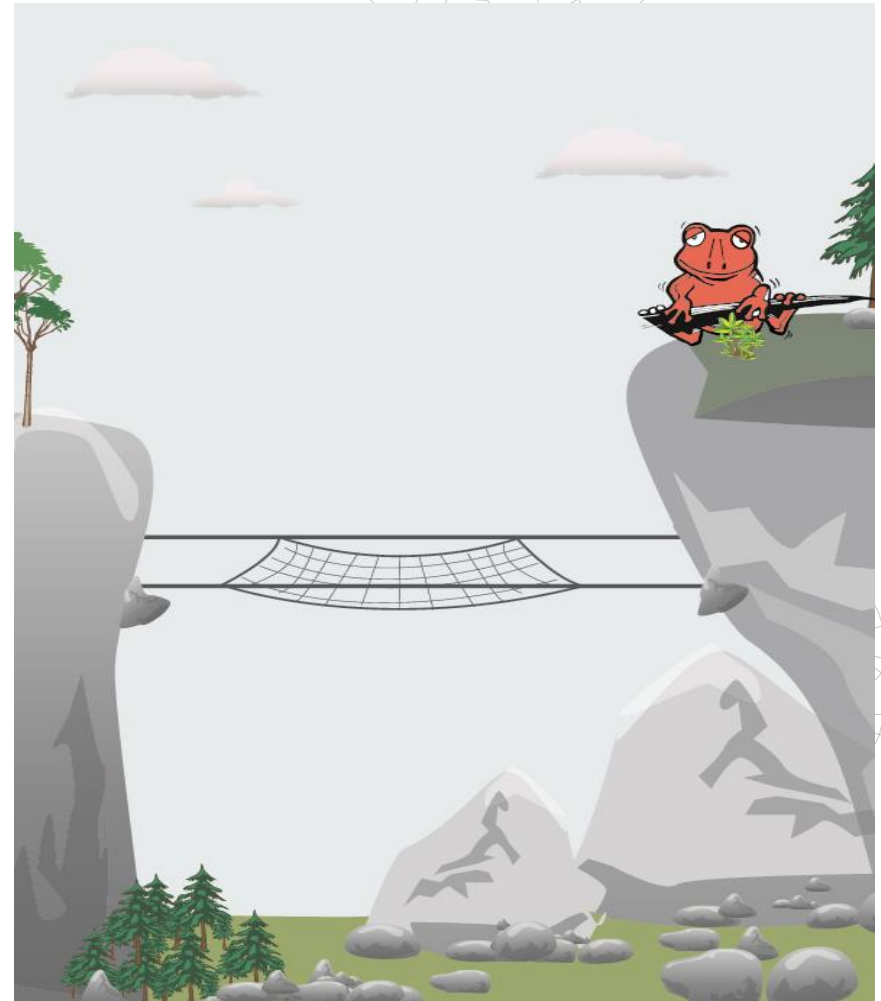
Kapittel 1. sosialtjenestelovens formål og virkeområde

Januar 2018

Loven som sikkerhetsnett

- Samfunnets sikkerhetsnett
- Fange opp hjelpebehov som ikke dekkes av andre ordninger
- Behovsprøving
- Hjelp til selvhjelp

§ 1 Lovens formål

- bedre levekåra for vanskeligstilte
- bidra til sosial og økonomisk trygghet
- den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig
- fremme overgang til arbeid
- fremme sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet.
- bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordna tjenestetilbud
- bidra til likeverd og likestilling
- forebygge sosiale problemer

Summeoppgave:

Hvilken funksjon har
formålsbestemmelsen?

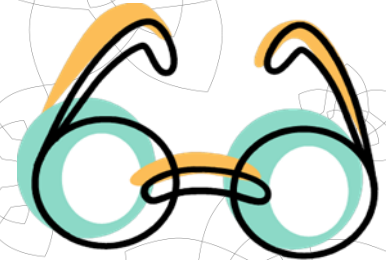
Hvordan bruke den i det daglige arbeidet?

Om formålsbestemmelsen

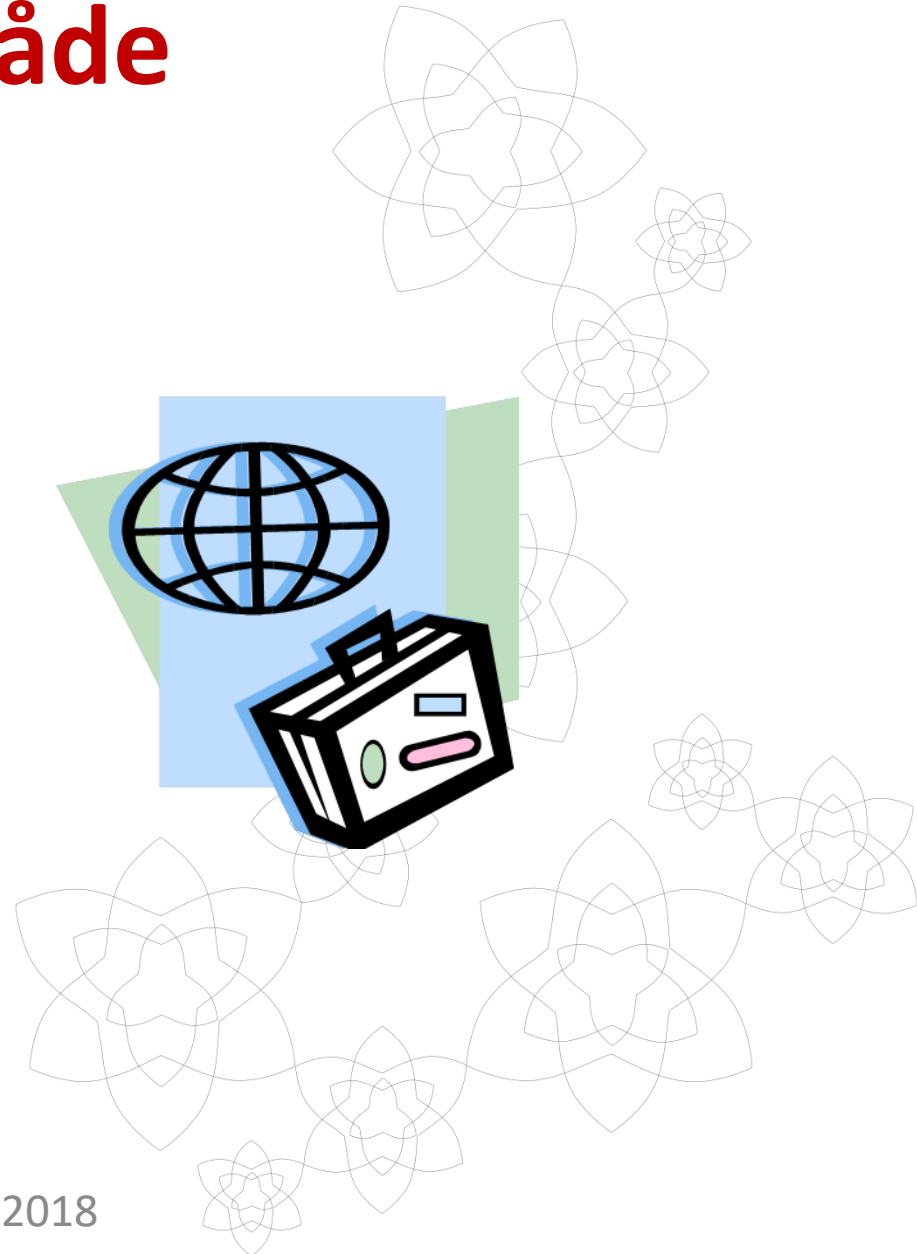
- Understreker kommunens velferdsansvar som siste sikkerhetsnett overfor vanskeligstilte
- Bestemmelsen er retningsgivende og veiledende for prioriteringer som kommunen/NAV kontoret foretar generelt innenfor sitt velferdsansvar
- Formålet i loven skal ligge til grunn for
  - tolking av de enkelte bestemmelsene i loven
  - utøvelsen av skjønnet loven gir rom for
- Gjenspeiler grunnleggende menneskerettigheter som bl.a. er nedfelt i konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter

Lovens virkeområde

Kort gjennomgang av:

- Lovens virkeområde
- Lovlig opphold
- Fast bopel
- Forskriften- et lite overblikk
- Innhenting av opplysninger

§ 2 Lovens virkeområde

- Lovens bestemmelser gjelder for alle som oppholder seg i riket
  - Dette dreier seg om faktisk opphold i landet. Loven gjelder ikke for personer som oppholder seg i utlandet (unntaket er alminnelig ferie)
- Personer med lovlig opphold og fast bopel i landet, har fulle rettigheter etter loven
- Hjemler forskrift som begrenser lovens anvendelse overfor personer som ikke er norske statsborgere og personer uten fast bopel og/eller lovlig opphold i Norge

Lovlig opphold

- **Norske statsborgere**
- **Gyldig oppholdstillatelse**
  - Alle typer oppholdstillatelser som gjør at en person har rett til å være i Norge
- **Opphold som følge av bilaterale eller multilaterale avtaler eller konvensjoner.** Særlig aktuelt er EØS-avtalen og Nordisk konvensjon om sosialhjelp og sosiale tjenester
  - Nordiske borgere
  - EØS borgere:
    - Gyldig identitetskort eller pass.
    - Registreringsbevis ved opphold utover 3 eventuelt 6 mnd
    - arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende, tjenesteyter, student eller ha tilstrekkelige midler

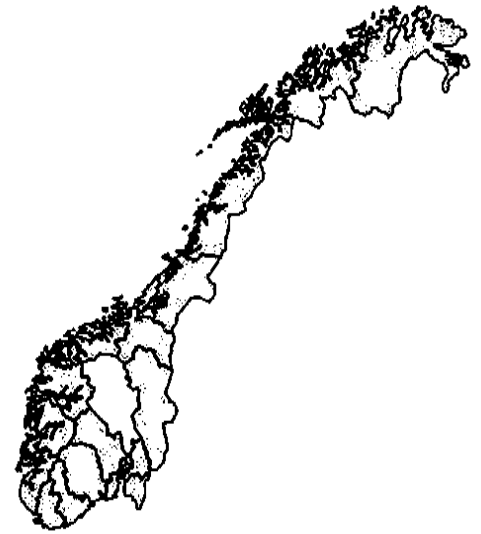
Fast bopel

- Fast bopel handler om tilknytning til landet og **skal kun vurderes ved tvil**. For noen borgere er det ikke tvil om tilknytningen, og det er derfor ikke nødvendig med en vurdering.
- **For følgende er det ikke tvil:**
  - norske statsborgere
  - personer med varig/permanent bosetting (obs referanseperson)
  - nordiske
  - EØS-borgere med mer enn fem år sammenhengende opphold.

Lovlig opphold og fast bopel gir fulle rettigheter til sosiale tjenester

Fast bopel vurderes ved tvil

- Foreta en individuell helhetsvurdering
- Tilknytningen til landet er det sentrale
- Hensyn i vurderingen:
  - Folkeregistret i Norge?
  - Er ektefelle og ev barn her?
  - Medlem i folketrygden?
  - Betaler/har betalt skatt?
  - Hvordan er bosituasjonen?
  - Hvor lenge har oppholdet vart og er ment å vare?
  - Hva er formålet med oppholdet?
  - Hva er fremtidsplanene?

Vurdering av fast bopel

En EØS-borger begynte å jobbe i Norge i september 2017. Han har registreringsbevis og dermed lovlig opphold. Familien bor i hjemlandet. Han bor på brakke som arbeidsgiver leier ut. Han ble sagt opp og er arbeidsledig fra desember 2017. Han vil gjerne bo i Norge og finne seg ny jobb. Han har ikke rett til dagpenger og søker stønad til livsopphold etter sosialtjenesteloven.

- **Har han fast bopel?**
- **Fulle eller begrensede rettigheter til sosiale tjenester?**

Forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge

§ 1. Personer som har lovlig opphold, men ikke bopel i riket

§ 2. Personer som kan få statlig innkvartering

§ 3. Personer som er bosatt i en kommune som mottar integreringstilskudd

§ 4. Personer som ikke har lovlig opphold i riket

§ 5. Dokumentasjon av lovlig opphold

§ 1. Personer som har lovlig opphold, men ikke bopel i riket

- Gjelder turister og andre med kortvarig opphold som forutsettes å kunne forsørge seg selv (har begrensede rettigheter)
  - Omfatter personer som er innvilget opphold for et bestemt formål og av begrenset varighet, som studie- eller au pair-tillatelse
- Rett til opplysning, råd og veiledning
- Rett til økonomisk stønad og midlertidig botilbud i en nødssituasjon
  - Til det kan forventes å få bistand fra kilder i hjemlandet
  - Etter dette, foreligger det ikke lenger rett – skal avslå

Se også

1.2.2.2 EØS-borgere

1.2.2.3 Nordiske borgere

1.2.2.4 Antatte ofre for menneskehandel og andre med særskilt rett til opphold

§ 2. personer som kan få statlig innkvartering

Rundskrivets pkt 1.2.2.5 § 2

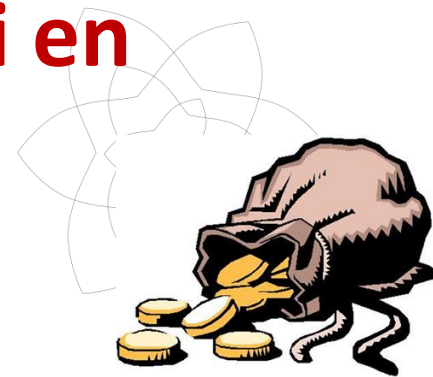

- gjelder personer som har søkt om beskyttelse, og som er i, eller kan få, statlig innkvartering. Dette vil i hovedsak gjelde asylsøkere som har, eller har rett til, plass i mottak eller andre former for statlig innkvartering under behandling/klage av asylsøknaden
- Hvis en person på eget initiativ flytter fra statlig innkvartering, kan NAV-kontoret avslå søknad om sosiale tjenester, med mindre dette etter en konkret vurdering anses som åpenbart urimelig.
- Personene har i utgangspunktet ikke rett til tjenester etter loven, med unntak av opplysning, råd og veiledning etter § 17.

§ 3. Personer som er bosatt i en kommune som mottar integreringstilskudd.

Rundskrivets pkt 1.2.2.6 §3

- Bestemmelsen gjelder personer bosatt i en kommune som mottar tilskudd for å integrere vedkommende. Personen har i tilskuddsperioden rett til tjenester fra NAV-kontoret i denne kommunen.
- Hvis en person flytter til en annen kommune, har vedkommende rett til tjenester fra NAV-kontoret i tilflyttingskommunen dersom flyttingen er avtalt mellom kommunene.
- Hvis flyttingen ikke er avtalt, kan NAV-kontoret i tilflyttingskommunen avslå søknad om tjenester med henvisning til bosettingskommunens ansvar, med mindre dette er åpenbart urimelig (se rundskrivet).
- Har uansett rett til opplysning, råd og veiledning

§ 4. Personer som ikke har lovlig opphold i riket

- Gjelder personer som har tatt seg ulovlig inn i landet, eller fortsetter oppholdet etter utløpt oppholdstillatelse eller ved endelig avslag
- Rett til opplysning, råd og veiledning
- **Hvis personen ikke har rett til statlig innkvartering:**
Rett til økonomisk stønad og midlertidig botilbud i en nødssituasjon i en **kort periode som hovedregel i form av rekvisisjon jf. § 21:**
  - Til det kan forventes å være praktisk mulig å forlate landet
  - Legge raskeste bistandsalternativ til grunn
  - Etter dette, foreligger det ikke lenger rett – skal avslå

§ 5. Dokumentasjon av lovlig opphold

- NAV-kontoret kan kreve dokumentasjon på lovlig opphold
- Hva som kan kreves vil variere:
  - Nordiske borgere – ikke særskilt dokumentasjon
  - Borgere fra resten av verden – oppholdstillatelse i pass eller vedtak
  - EØS-borgere – registreringsbeviset er en indikator
    - Leverer ikke registreringsbevis – antakelig lovlig opphold, men usikkert om fast bopel
    - Leverer registreringsbevis – lovlig opphold hvis ikke annet blir dokumentert, må vurdere fast bopel

NB! Det er utlendingsmyndighetene som avgjør om en person har lovlig opphold, og som må vurdere om en oppholdstillatelse skal trekkes tilbake

§ 43. Innhenting av opplysninger

- Kartlegge hjelpebehov, oppholdsstatus og vurdere «fast bopel» (dersom tvil)
- Taushetsplikten setter begrensninger jf § 44
- NAV-kontoret kan kun unntaksvis røpe at en person mottar sosialhjelp

Dersom kontakt med politiet kun informerer om at henvendelsen gjelder en NAV-bruker, og ikke hvilke tjenester vedkommende mottar fra NAV-kontoret.

Kapittel 2. Ansvar etter loven

§ 3 Kommunens ansvar

§ 4 Forsvarlige tjenester

§ 5 Internkontroll

§ 6 Opplæring av kommunens personell

§ 7 Kommunens økonomiske ansvar

§ 8 Statens ansvar og myndighet

§ 9 Fylkesmannens tilsynsvirksomhet

§ 10 Statens helsetilsyns tilsynsvirksomhet

§ 11 Tilskudd fra staten

§ 3 Kommunens ansvar

Hovedregel:

Kommunen skal yte tjenester etter loven til alle som oppholder seg i kommunen.

Unntak fra hovedregelen i forbindelse med:

- opphold i institusjon og heldøgns omsorgstjenester og
- utskrivning fra institusjon eller bolig med heldøgns omsorgstjenester.

§ 4 Krav til forsvarlige tjenester

Tjenester som ytes etter denne loven skal være forsvarlige

- Rettslig standard – bindende rettsregel som er dynamisk og endrer seg over tid
- Skal sikre bedre kvalitet på avgjørelser og arbeid
- **Stiller krav til:**
  - Tilgjengelighet til tjenestene
  - Saksbehandlingen
  - Tjenestens innhold
  - Tjenestens omfang
- Barnas behov skal vurderes og ivaretas særskilt.

§ 5 Internkontroll

Kommunen skal føre internkontroll for å sikre at virksomhet og tjenester etter kapittel 4 er i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift. Kommunen må kunne gjøre rede for hvordan den oppfyller denne plikten.

- Skal bidra til faglig forsvarlige tjenester og kvalitetsutvikling
- Verktøy for å sikre at daglige arbeidsoppgaver blir utført, styrt og forbedret i tråd med kravene i loven

Forskrift om internkontroll for kommunen i arbeids – og velferdsforvaltningen.

Hvordan «merker» du internkontroll ved ditt kontor i din arbeidshverdag?

§ 6 Opplæring av kommunens personell

- Kommunen har ansvar for å gi nødvendig opplæring til alle ansatte i NAV som yter tjenester og utfører oppgaver etter sotjl.
- Gjelder både kommunalt og statlig ansatte
- Skal legges til rette for gjennom styringssystemer og internkontroll
- Skal sikre at ansatte har tilstrekkelig kunnskap og kompetanse til å utføre sine arbeidsoppgaver slik at tjenestene blir forsvarlig og i tråd med lovens formål
- Krav til kunnskap og kompetanse for å ivareta kommunens særlige ansvar for de som faller utenom/får utilstrekkelig hjelp fra andre ordninger

§ 9 Fylkesmannens tilsynsvirksomhet

Fylkesmannen skal føre tilsyn med at kommunen oppfyller sine plikter etter kapittel 4 (individuelle tjenester) og §16 første ledd.

- For å påse at kommunen oppfyller sine lovpålagte oppgaver overfor innbyggerne
- Styrke den enkeltes rettssikkerhet
- Skal bidra til likebehandling i kommunen
- Redusere ubegrunnede forskjeller i tildeling av tjenester

Tilsyn og klagesaksbehandling er også viktige kilder til læring og kvalitetsutvikling.

Kapittel 3. Generelle oppgaver

§ 12. Informasjon og generell forebyggende virksomhet

§ 13. Samarbeid med andre deler av forvaltningen

§ 14. Samarbeid med frivillige organisasjoner

§ 15. Boliger til vanskeligstilte

§ 16. Beredskapsplan, hjelpeplikt og gjensidig bistand

§ 12. Informasjon og generell forebyggende virksomhet

- Kommunen skal gjøre seg kjent med innbyggernes levekår, vie spesiell oppmerksomhet til trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale problemer, og søke og finne tiltak som kan forebygge slike problemer.
- Kommunen skal søke å legge forholdene til rette for å utvikle og styrke sosialt fellesskap og solidaritet i nærmiljøet.
- Kommunen skal spre kunnskap om sosiale forhold og tjenester i kommunen.

NAV-kontoret har et særlig ansvar overfor utsatte grupper, og en plikt til på medvirke i dette arbeidet.

NB! Barn og unge i vanskeligstilte familier

§ 13. Samarbeid med andre deler av forvaltningen

Kommunen i arbeids-og velferdsforvaltningen har en plikt til å :

- Medvirke til at andre offentlige organer tar sosiale hensyn
- Samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer når dette kan bidra til å løse oppgavene som kommunen er pålagt etter denne loven.
- Påvise mangler (fravær av og kvalitet) ved de tjenester som andre deler av forvaltningen skal yte til personer med et særlig hjelpebehov.

Samarbeidsplikten gjelder på individnivå og i generell oppgaveløsning

§14. Samarbeid med frivillige organisasjoner

Kommunen bør samarbeide med brukergruppenes organisasjoner og med frivillige organisasjoner som arbeider med de samme oppgavene som kommunen i arbeids-og velferdsforvaltningen.

§ 15 Boliger til vanskeligstilte

Kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen skal medvirke til å skaffe boliger til vanskeligstilte personer som ikke selv kan ivareta sine interesser på boligmarkedet.

Bestemmelsen gir ikke rett til bolig, men NAV har forpliktelser etter § 27 ved akutt boligbehov.

Generelt og individuelt medvirkningsansvar

- Generelt: bidra med kunnskap, gjøre andre kommunale organer kjent med behov for boliger, samarbeide med andre instanser, for eksempel Husbanken (jfr sotjl. §§ 12 og 13)
- Individuelt: tilby råd og veiledning, bistå med å skaffe bolig, etablere kontakt med andre instanser (jfr sotjl. § 17)

NAV-kontoret skal være oppmerksom på bosituasjoner til familier med barn og unge, vanskeligstilt ungdom og personer i overgangs – eller etableringsfaser.

Kapittel 4. Individuelle tjenester

§ 17. Opplysning, råd og veiledning

§ 18. Stønad til livsopphold

§ 19. Stønad i særlige tilfeller

§ 20. Bruk av vilkår

§ 21. Stønadsformer

§ 22. Utbetaling av stønad

§ 23. Følgen av at det er gitt uriktige opplysninger

§ 24. Inndrivelse av lån og andre former for dekning

§ 25. Refusjon i underholdsbidrag

§ 26. Refusjon i ytelser fra folketrygden m.m

§ 27. Midlertidig botilbud

§ 28. Rett til individuell plan

§ 29. Kvalifiseringsprogram

§ 30. Kvalifiseringsprogrammets innhold

§ 31. Iverksetting av programmet

§ 32. Programmets varighet

§ 33. Individuell plan for deltakere i kvalifiseringsprogram

§ 34. Stans av kvalifiseringsprogrammet på grunn av den enkeltes forhold

§ 35. Kvalifiseringsstønad

§ 36. Fravær og permisjon fra kvalifiseringsprogrammet

§ 37. Samordning mellom kvalifiseringsstønad og arbeidsinntekt mv

§ 38. Samordning mellom kvalifiseringsstønad og andre offentlige ytelser

§ 39. Utbetaling av kvalifiseringsstønad

§ 40. Trekk i framtidige utbetalinger m.m

Kapittel 4. Individuelle tjenester forts

- Tjenestene er i stor grad **behovsbaserte rettigheter**.
- Innvilgelse eller avslag skal alltid foretas etter en **konkret og individuell** vurdering.
- Det skal særlig legges vekt på ivaretagelse av **barn og unges** behov.
- Tjenestene skal fremme **lovens formål** og bidra til **hjelp til selvhjelp** slik at brukeren kan oppnå et best mulig funksjons- og mestringsnivå og får mulighet til å bli selvhjulpen gjennom **arbeid**.
- **Brukeren** skal ut fra sine forutsetninger aktivt gis mulighet til å bidra til å utforme tjenestetilbudet.
- Alle tjenester som ytes skal være **forsvarlige**
- **Kvalifiseringsprogrammet** er lovens hovedvirkemiddel for å fremme overgang til arbeid.

Om tilgjengelige sosiale tjenester

Forsvarlighetskrav

- Tilbud om tjenester til rett tid, innhold og omfang tilpasset den enkeltes hjelpebehov

Generell informasjon til befolkningen

- Opplyse om tjenestene på relevante steder
- Må være korrekt, tilstrekkelig og tilpasset
- Vurdere oppsøkende informasjonsvirksomhet til særskilte grupper

Generell informasjon til den enkelte som henvender seg til NAV

- Informasjon og veiledning om de individuelle tjenestene ved henvendelse til NAV
- NAV skal aktivt bidra til å identifisere hjelpebehov – ev. tilby samtale
- Fange opp om henvendelsen er å betrakte som en søknad
- Riktig språkdrakt – ev. tolk, skriftlig, muntlig
- Ikke rutinemessig henviser til NAV sin hjemmeside

§ 17 Opplysning, råd og veiledning

Kommunen skal gi opplysning, råd og veiledning som kan bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer.

Kan kommunen ikke selv gi slik hjelp, skal den så vidt mulig sørge for at andre gjør det.

Hvem har rett til tjenesten?

- **Alle** som oppholder seg i Norge (sotjl. § 2)
  - også personer med begrensede rettigheter og eller ulovlig opphold
  - Også ungdom under 18 år
- Hovedregel er at NAV-kontoret i kommunen der personen oppholder seg har plikt til å gi tjenesten (sotjl. § 3)

Om tjenesten

Hensikt:

- Løse eksisterende sosiale problemer og forebygge at slike oppstår

Skal være forsvarlig

- Tilgjengelighet og saksbehandling, tjenestens innhold og omfang

Omfatter alt fra enklere veiledning til kvalifiserte råd

- Motivasjons -og endringsarbeid om ulike områder som:
  - familie, ungdom, økonomi, bolig, etnisitet, vold, psykisk helse og rus
- Særlig oppmerksomhet på overganger og etableringsfaser
- Viktig virkemiddel for å bidra til helhetlig og samordnet tjenestetilbud til barn, unge og deres familier

Frivillig

- Ikke adgang til å sette vilkår etter § 20 i § 17-vedtak

Særlig om økonomisk rådgiving

Formålet med tjenesten er tredelt:

- Forebygge økonomiske problemer
- Løse akutte økonomiske problemer
- Bidra til å finne helhetlige og varige løsninger

Ved alvorlige gjeldsproblemer

- informere om gjeldsordning
- henvise til Namsmannen

Sjef i eget liv: <https://sjefiegetliv.husbanken.no/>

Matematikk for 10. klasse: <https://www.finansportalen.no/>

Økonomilappen: <http://økonomilappen.no/> (her finnes en rekke kalkulatorer; russekalkulator, «sløsekalkulator», kredittkort mv.)

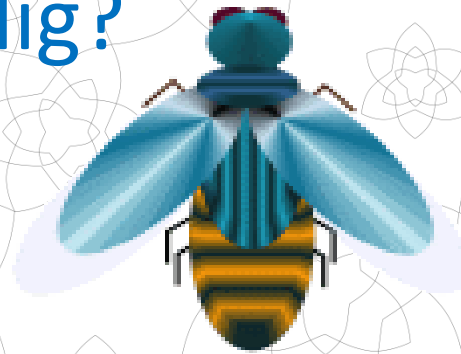
Krav til den som utfører tjenesten

- Innlevelse i andres problemer
- Skape en god dialog med bruker
- Bidra til å avklare hjelpebehovet og tilby tjenesten ved behov
- Kunne samarbeide godt med involverte hjelpeinstanser
- Bør ha god oversikt over og innsikt i Nav-kontorets øvrige tjenester og ytelse samt det kommunale tjenestetilbudet for øvrig

Summeoppgave

Drøft med sidemannen:

På hvilken måte vil du som veileder sørge for at tjenesten opplysning, råd og veiledning skal være tilgjengelig?

Vedtak

- Råd og veiledning er en tjeneste det skal fattes vedtak på eller som skal inngå som del av vedtak.
- Styrking av rettsikkerheten for sårbar gruppe
- Synliggjør omfang, krav til tilgjengelighet til tjenesten, tilstrekkelig med ressurser og god nok kompetanse hos veileder
- NAV er vedtaksmyndighet.
- Vedtak etter STL § 17 kommer i tillegg til oppfølgingsvedtaket i NAV-loven § 14a
- Stanses ved vedtak dersom dette skyldes forhold ved bruker

Eks. opplysning, råd og veiledning i forbindelse med økonomisk stønad

Brukeren søker om økonomisk stønad til livsopphold etter sotjl. § 18. I forbindelse med søknaden blir han innkalt til samtale.

På bakgrunn av opplysninger som fremkommer under samtalen, får han opplysning, råd og veiledning om hvordan han kan redusere utgiftene sine. I vedtaket om innvilgelse av økonomisk stønad, står det om opplysning, råd og veiledningen som ble gitt.

Eks. opplysning, råd og veiledning som tiltak i aktivitetsplan

En bruker har aktivitetsplan som blant annet inneholder en praksisplass 15 timer i uka.

Det viser seg fort at han har problemer med å møte opp i tide, og han forteller at det er vanskelig med levering i barnehagen først.

Han innvilges tjenesten opplysning, råd og veiledning som tiltak i aktivitetsplanen for å få hjelp med hvordan han bedre kan mestre hjemmesituasjonen om morgenen

Eks. opplysning, råd og veiledning til en som ikke allerede mottar sosiale tjenester

Oppfølging av sykmeldt

Under dialogmøtet som del av oppfølgingen av en sykmeldt, kommer det frem at personen har en utilfredsstillende bosituasjon som fører til mye bekymring.

Hun får informasjon og tilbud om opplysning, råd og veiledningstjenesten for å få hjelp med å løse situasjonen.

FVL § 11

vs. **Sotjl § 17**

**Generell info, men
individuell tilpasset
utførelse/behov:**

- «Her og nå»
- Info om NAV kontorets «meny», regelverk og om søknadsprosessen
- Mest av i NAV kontoret
- Evt. henviser til rette instans

Ikke vedtak

**For å forebygge eller løse
sosiale problemer:**

- Individuell og omfattende
- Helheten og livssituasjonen
- Planlagt, avtalt og med et formål
- Motivasjon/endringsarbeid og medvirkning

Vedtak

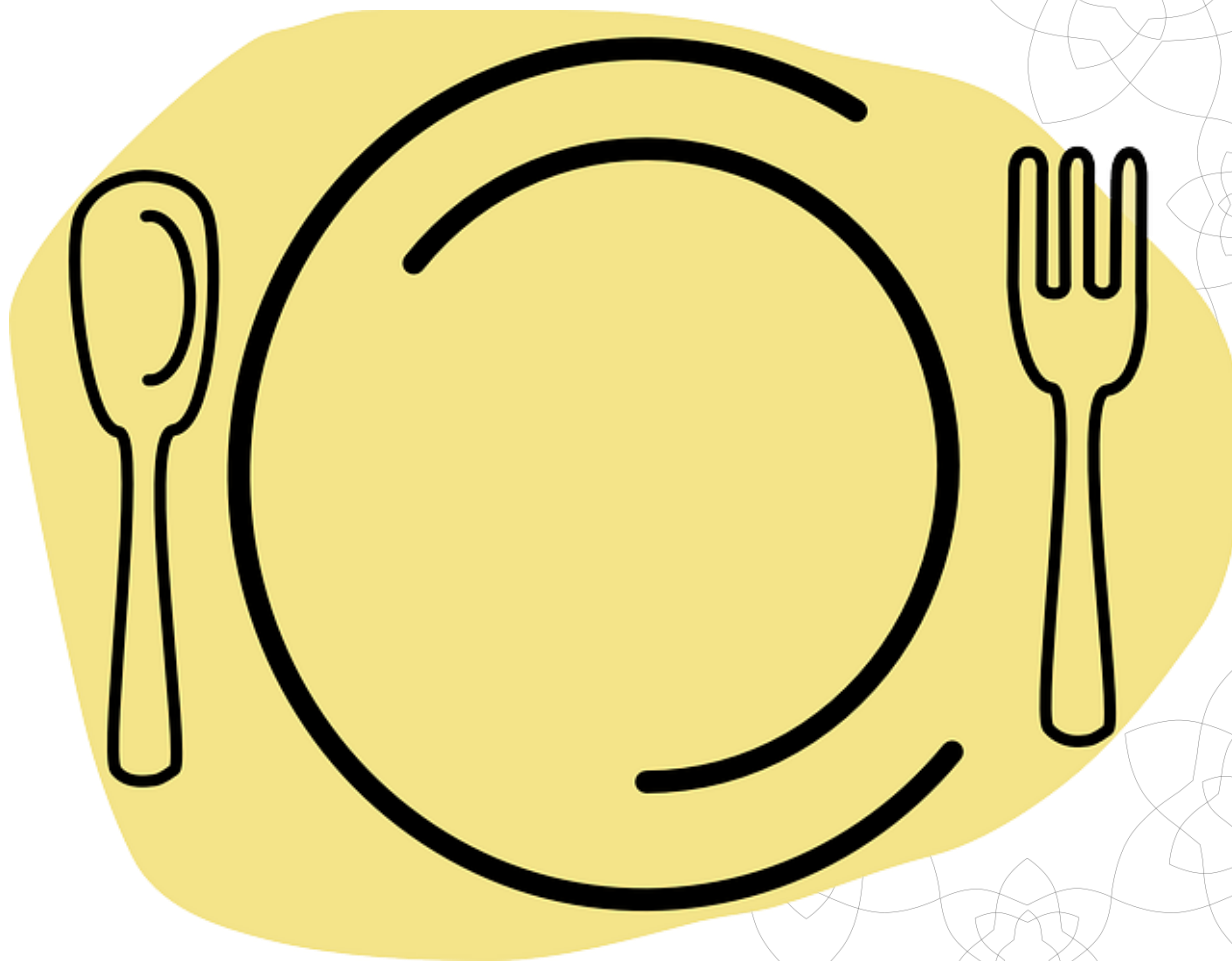
Om veileder til sotjl. §17

Målgruppe: primært NAV-veiledere
Brukes som oppslagsverk og er delt inn i 4 deler:

1. Hva tjenesten innebærer, hvem som har ansvaret og forholdet til forvaltningsloven §11
2. Søknadsprosessen
3. Tilfeller der det ikke skal fattes vedtak etter STL 17
4. Eksempler på vedtak

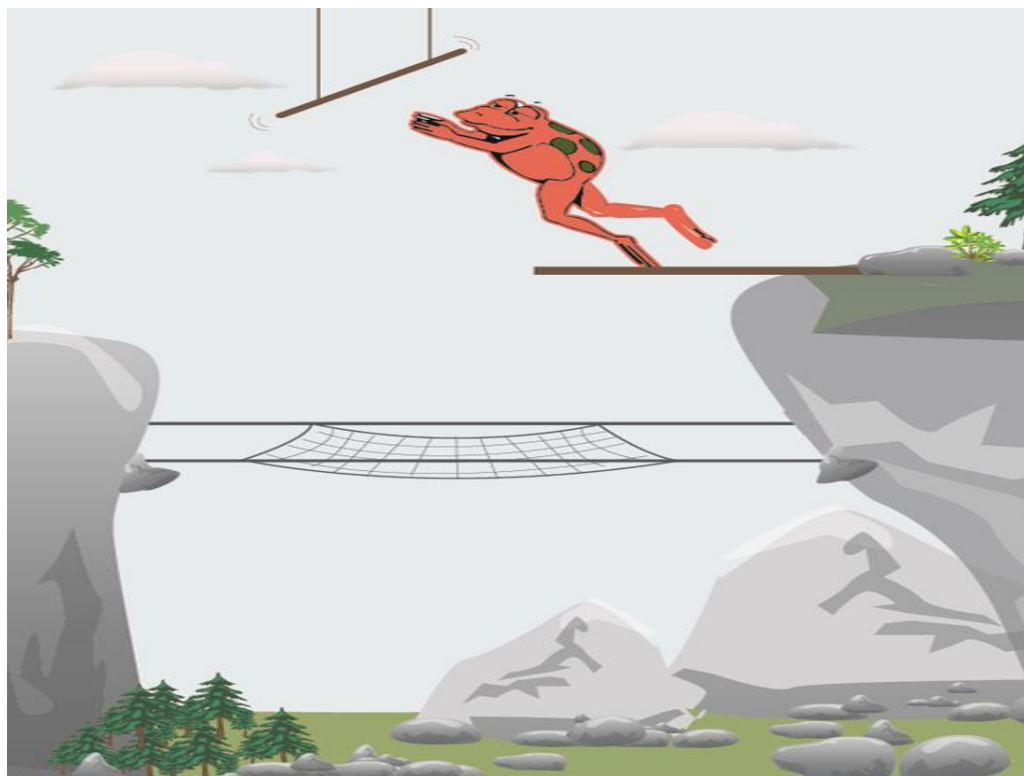
Lunsj 11.30 – 12.15 presis tilbake 😊

Januar 2018

Økonomisk stønad til livsopphold §§ 18 og 19.

Januar 2018

§ 1 Lovens formål

- bedre levekåra for vanskeligstilte
- bidra til sosial og økonomisk trygghet
- leve og bo sjølstendig
- fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet.
- bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordna tjenestetilbud.
- bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer.

§ 18 Stønad til livsopphold

De som ikke kan sørge for sitt livsopphold gjennom arbeid eller ved å gjøre gjeldende økonomisk rettigheter, har krav på økonomisk stønad.

Stønaden bør ta sikte på å gjøre vedkommende selvhjulpen.

Ved vurdering av søknad om stønad til familier skal det ikke tas hensyn til barns inntekt av arbeid i fritid og skoleferier (se 4.18.1 3. avsnitt og 4.18.2.30, 3. avsnitt.)

Departementet kan gi veiledende retningslinjer om stønadsnivået (rundskriv A-1/2017).

Hovedprinsipp for behandling (4.18.1)

Konkret og individuell vurdering av:

- hjelpebehov
- stønadsbeløp
- stønadsform (§ 21)

NAV skal gjøre skjønnsmessige vurderinger.

Legge vekt på å fremme lovens formål (§ 1) best mulig.

Samarbeid med tjenestemottaker (§42)

Konkret og individuell vurdering

Vurdere:

- personlige forhold (4.18.2.1 – 4.18.2.11)
- inntektsmuligheter
- utgifter

Sette opp oversikt over:

Inntekter/formue (4.18.2.12 – 4.18.2.32) og

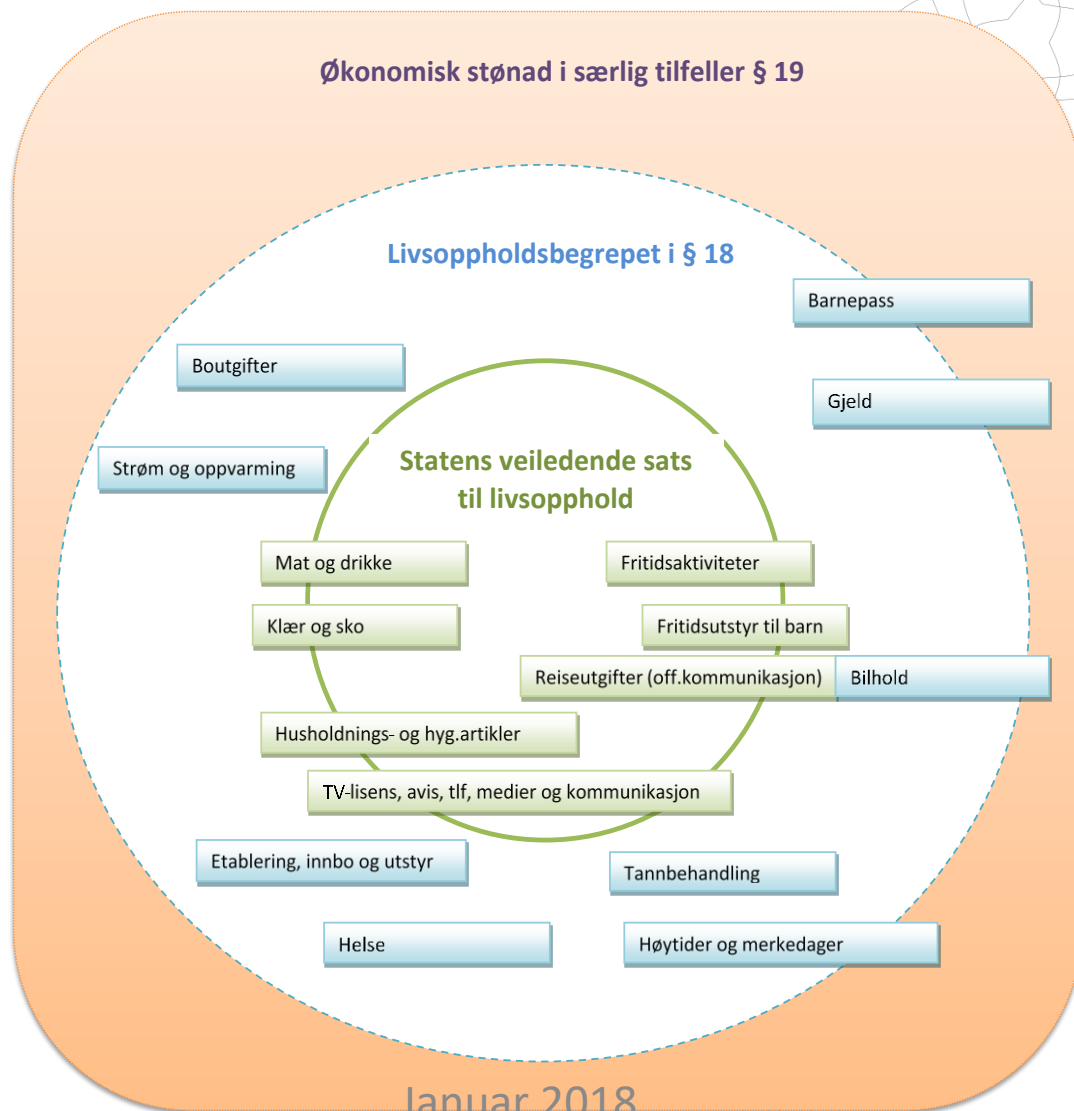
Utgifter/gjeld (4.18.2.33 - 4.18.2.49) - både
«godkjente» og «ikke godkjente» «andre» utgifter.

Rundskriv A-1/2017

De veil. retningslinjene omfatter utgifter til helt grunnleggende behov, som mat, klær, kommunikasjon, husholdningsartikler og hygiene med mer, og tar videre hensyn til andre sider av dagliglivet, som fritid og sosiale behov.

Utgifter til andre nødvendige ting, som bolig, strøm og oppvarming, bolig- og innboforsikring og innbo og utstyr inngår i livsoppholdet, men er ikke inkludert ved fastsettelse av de veiledende retningslinjene, da dette er utgifter som varierer mye.

Figur økonomisk stønad

Forsvarlig livsopphold (4.18.1.1)

Alle skal sikres et forsvarlig livsopphold

Individuell behovsprøving

Vurdering av tjenestemottakers helhetlige situasjon

Levestandard på et rimelig og nøkternt nivå, tilpassa den generelle velferdsutviklinga og lokalsamfunnet tjenestemottakeren er en del av.

Hva som er et forsvarlig livsopphold vil variere ut fra personlige forhold (4.18.2.1 – 4.18.2.10).

Hvis tjenestemottaker har barn, skal det tas særlige hensyn til barns behov.

Summeoppgave

Tenk deg at du blir stående uten inntekt og må søke NAV om økonomisk stønad. Ta utgangspunkt i at

utgiftsdekninga skal gjøre det mulig å opprettholde en levestandard på et rimelig og nøkternt nivå, tilpassa den generelle velferdsutviklinga og lokalsamfunnet du er en del av. (4.18.1.1)

Sum 3 min. om hva dette betyr for deg personlig.

Stønad til livsopphold er en subsidiær ytelse (4.18.1.2)

For at det skal foreligge en rett til økonomisk stønad, må den enkelte utnytte alle *reelle* muligheter til å forsørge seg sjøl.

Økonomisk rådgivning vil ofte være hensiktsmessig.

Arbeidsevnevurdering, jf NAV-lovens § 14.

Stønad til livsopphold er en skjønnsmessig ytelse (4.18.1.3)

NAV-kontoret har rett og plikt til å utøve skjønn

Individuell og konkret vurdering av hvilke utgifter som er nødvendig for å sikre forsvarlig livsopphold

Utmåles med utgangspunkt i faktiske behov

Utrede hjelpebehovet i samarbeid med den enkelte, jf. § 42.

Stønad til livsopphold skal gjøre tjenestemottaker sjølhjulpen (4.18.1.4)

--- skal sikres et **forsvarlig livsopphold**, samtidig
som **stønadsnivået motiverer** til å skaffe
inntektsgivende arbeid

Stønadsnivået (4.18.1.5)

Loven omtaler ikke hvilke utgifter som skal dekkes.

Rammene for nivået settes av:

- Formålsbestemmelsen (§ 1)
- forsvarlighetskravet
- individuell behovsvurdering
- bidra til sjølforsørging
- tidsperspektivet

Veiledende retningslinjer og satser

Hjelp i en nødsituasjon (4.18.1.6)

Nødssituasjon:

«Tjenestemottaker har ikke det helt nødvendigste og står kortvarig uten mulighet til å skaffe seg det.»

SUMMING: Per er enslig og har uføretrygd som ligger kr 1000 pr måned over de statlige veiledende satsene. Han kommer på NAV-kontoret og søker om nødhjelp hver eneste uke. Hvordan skal NAV forholde seg til Per?

Nærmere om bestemmelsens innhold (4.18.2)

Det må foretas ei helhetlig vurdering av tjenestemottakers:

- personlige forhold
- inntekter/inntektsmuligheter
- utgifter

Alle vurderinger skal være individuelle og konkrete, og inkludere alle som omfattes av vedtaket.

Det skal legges særskilt vekt på barn og unges behov.

- Se merknadene til § 18 i rundskrivet, punkta 4.18.2-4.18.2.49.

Vurdering av personlige forhold, 4.18.2.1 – 4.18.2.11

**Vi blar oss gjennom overskriftene i
rundskrivet**

Vurdering av tjenestemottakers inntekter og muligheter 4.18.2.12

Tre hovedkategorier:

- Inntektsgivende arbeid
- Egne midler
- Andre økonomiske rettigheter.

Inntektsgivende arbeid 4.18.2.13

Hovedregel: Alle som kan jobbe, skal jobbe.

Husk at alle som ønsker eller trenger arbeidsretta bistand fra NAV-kontoret har rett til behovs- eller arbeidsevnevurdering etter NAV-loven § 14a.

Arbeidsretta krav som kan stilles til:

- arbeidsføre 4.18.2.15
- sjølstendig næringsdrivende og oppdragstakere 4.18.2.16
- personer med nedsatt arbeidsevne 4.18.2.17
- personer med varig nedsatt arbeidsevne 4.18.2.18

Egne midler 4.18.2.19

- Bankinnskudd, formue og kapitalinntekter (4.18.2.21)
- Formuesgoder og leieinntekter (4.18.2.22)
- Erstatningsutbetalinger (4.18.2.23)
- Tilbakebetalt skatt (4.18.2.24)

Andre økonomiske rettigheter

4.18.2.25 - 4.18.2.32

Trygdeytelser og pensjoner (4.18.2.27)

Krav på underhold (4.18.2.28)

-etter ekteskapsloven (4.18.2.29)

-etter barneloven (4.18.2.30)

- i henhold til utlendingsforvaltningas vedtak
(4.18.2.31)

Bostøtte (4.18.2.32)

Tjenestemottakers utgifter, se 4.18.2.33 – 4.18.2.34

Må foretas ei konkret og individuell vurdering av hvilke utgifter som er nødvendige for å sikre den enkelte et forsvarlig livsopphold

Utgifter som er nødvendige for å sikre et forsvarlig livsopphold i samsvar med lovens formål er i kjerneområdet for livsoppholdsbegrepet

Disse utgiftene **må** alltid tas med i vurdering av stønadsbehov og ved utmåling av stønad

Andre utgifter **kan** være del av livsoppholdet etter ei konkret vurdering.

Tjenestemottakers utgifter **forts.**

Mat og drikke (4.18.2.35)

Klær og sko (4.18.2.36)

Husholdnings- og hygieneartikler med mer (4.18.2.36)

Praktisk bistand og opplæring, jf. hol. § 3-2 punkt 6b.

Nyttige nettsider om økonomi:

Sjef i eget liv: <https://sjefiegetliv.husbanken.no/>

Matematikk for 10. klasse: <https://www.finansportalen.no/>

Økonomilappen: <http://økonomilappen.no/>

SIFO: www.sifo.no (Statens institutt for forbruksforskning)

Fra minus til pluss – mange NAV-kontor i fylket.

Tjenestemottakers utgifter **forts.**

Medier og kommunikasjon (4.18.2.38)

Er i kjerneområdet for livsoppholdsbegrepet ?

Må tilpasses samfunnsutviklinga og den enkeltes
valgfrihet

Tjenestemottakers utgifter forts.

Fritidsaktiviteter (4.18.2.39)

Utgifter knytta til alminnelige aktiviteter, både organiserte og uorganiserte, inngår i livsoppholdet. **Særlig viktig for barn og unge.**

Utgifter til rimelige aktiviteter ligger inne i satsen, for eksempel billetter til kino og konserter. Deltakelse på mer kostbare aktiviteter, som for eksempel fotball, håndball og musikkskole vil normalt kreve tilleggsytelser til løpende stønad.

Tjenestemottakers utgifter forts.

Transport og bilhold (4.18.2.40 og 4.18.2.41)

Nødvendig bruk av offentlig transport i forbindelse med daglige gjøremål inngår i livsoppholdet.

Bilhold ligger utenfor kjerneområdet for livsoppholdsbegrepet, men kan inngå i livsoppholdet etter ei konkret vurdering

Tjenestemottakers utgifter forts.

Bolig (4.18.2.42)

Strøm og oppvarming (4.18.2.43)

Etablering, innbo og utstyr (4.18.2.44)

SUMMING 3 MINUTTER

(eksempel innsendt fra et NAVkontor):

«Ola på 20 år har nylig flytta hjemmefra og søker NAV om stønad til husleie. Han har med seg husleiekontrakt samt dokumentasjon på at han ikke har inntekter. Han har sjøl ingen tanker om hvordan han skal klare å få betalt husleia.» Hvordan skal NAV møte Ola?

Tjenestemottakers utgifter, forts.

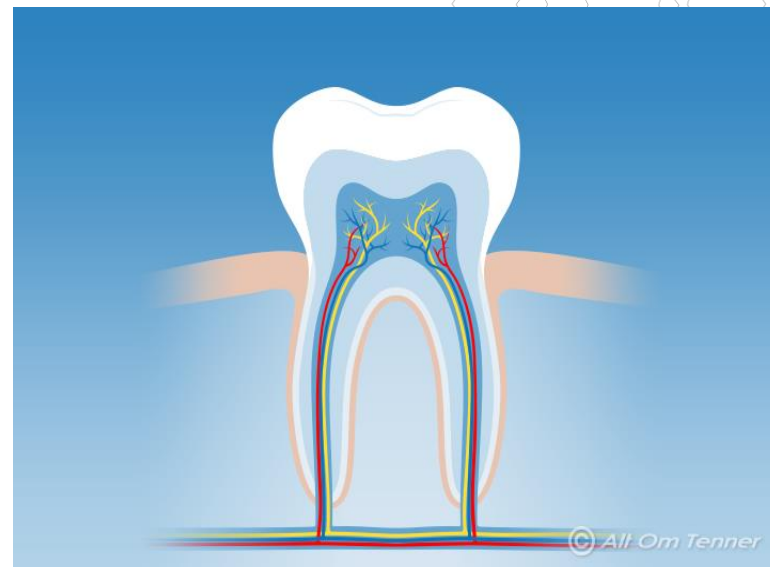
Helse (4.18.2.45)

Tannbehandling (4.18.2.46) Tre stikkord:

Nødvendig?

Økonomi?

Nedbetalingsavtale?

Tjenestemottakers utgifter, forts.

Høytider og merkedager
(4.18.2.47)

Barnepass
(4.18.2.48)

Tjenestemottakers utgifter **forts.**

Gjeld (4.18.2.49, jf. 4.19.1.2)

Dekning av gjeld ligger normalt utenfor livsoppholdet.

Økonomisk stønad skal ikke tilgodese kreditorer.

Tilby økonomisk rådgivning.

Når kan det være aktuelt å dekke gjeld?

Bruk 3 minutter og finn svaret i rundskrivet.

§ 19 Stønad i særlige tilfeller

Kommunen kan i særlige tilfeller, sjøl om vilkåra i § 18 ikke er tilstede, yte økonomisk hjelp til personer som trenger det for å kunne overvinne eller tilpasse seg en vanskelig livssituasjon.

Husk: Alltid vurdering etter § 18 før en eventuelt vurderer etter § 19.

§ 19. Stønad i særlige tilfeller,

forts.

Stønad i særlige tilfeller skal vurderes hvis stønad til livsopphold avslås. Stønad kan ytes i to tilfeller:

Utgiften er i det konkrete tilfellet ikke nødvendig for tjenestemottakers livsopphold (4.19.1.2)

Alle andre muligheter til sjølforsørging er ikke forsøkt (4.19.1.3)

SPØRSMÅL?

Januar 2018

Betingelser § 18 vs. Vilkår §§ 20 20a

Betingelser:

- å ha utnyttet alle reelle muligheter
- å dokumentere hjelpebehovet

før rett til økonomisk stønad.

- Nåværende situasjon, til andre muligheter kan gjøres gjeldende

Vilkår som må oppfylles i vedtaksperioden:

- Må fremme formålet med stønaden
- Knyttet opp mot søkeres behov
- Skal bidra til at søker kan sørge for sitt livsopphold uten økonomisk stønad på sikt

§ 20 Bruk av vilkår (endret 2/17)

Det kan settes vilkår for tildeling av økonomisk stønad, herunder at mottakeren i stønadsperioden skal utføre passende arbeidsoppgaver i bostedskommunen, se også § 21 tredje ledd og § 25.

Vilkårene må ha nær sammenheng med vedtaket. De må ikke være uforholdsmessig byrdefulle for stønadsmottaker eller begrense hans eller hennes handle- eller valgfrihet på en urimelig måte. Vilkårene må heller ikke være i strid med andre bestemmelser i loven her eller andre lover.

Ved brudd på vilkår kan det fattes vedtak om at stønaden reduseres, forutsatt at det i vedtaket om stønad er informert om muligheten for slik reduksjon. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om reduksjon av stønaden.

Om bestemmelsen (4.20.1)

- Økonomisk stønad er en rettighet som i utgangspunktet skal tildeles uten vilkår etter § 20 (for de som er over 30 år)
- Vilkår skal bidra til å motivere bruker, til etter hvert å sørge for sitt livsopphold.
- Vilkår innebærer at det knyttes en plikt, et pålegg eller en begrensning til vedtaket om tildeling av økonomisk stønad.
- Det skal ikke stilles vilkår for tildeling av økonomisk stønad i en nødssituasjon.
- Skal ha nær sammenheng til lovens formål om hjelp til selvhjelp

Når kan det stilles vilkår?

- Vilkår kan være aktuelt i ulike tilfeller, blant annet for å redusere utgifter og øke inntekter.
- Etter en konkret og individuell vurdering
- Vilkåret må bidra til å fremme den enkeltes muligheter til å bli uavhengig av økonomisk stønad.
- Det er normalt ikke hensiktsmessig å påtvinge en motvillig tjenestemottaker plikter som forutsetter samarbeid, som for eksempel økonomisk rådgivning

Eksempler på vilkår:

- Vilkår om å gjøre gjeldende andre økonomiske rettigheter kan være aktuelt hvis bruker kan ha krav på ytelser etter folketrygdloven eller andre ordninger.
- Vilkår om å realisere formuesgoder kan være aktuelt hvis bruker har økonomiske reserver eller gjenstander med omsetningsverdi som ikke er nødvendig for livsoppholdet.
- Vilkår om å møte til økonomisk rådgivning eller ta kontakt med kreditorer kan være aktuelt hvis bruker har problemer med å styre sin økonomi.
- Vilkår om å redusere boutgifter kan være aktuelt for en bruker som ikke har mulighet til selvforsørgelse på grunn av store boutgifter. Dette kan innebære at vedkommende må flytte til en rimeligere bolig. Et alternativ kan være at bruker leier ut deler av boligen.
- Vilkår om å oppsøke lege kan være aktuelt for en bruker som står helt eller delvis utenfor arbeidslivet på grunn av helseplager.

Vilkår må oppfylle tre sidestilte krav

- **Vilkåret må ha nær sammenheng med vedtaket**
Vilkår må fremme formålet med den økonomiske stønaden og være knyttet opp til bruker behov for stønad. Vilkåret skal bidra til at bruker kan sørge for sitt livsopphold på annen måte enn ved økonomisk stønad.
- **Vilkåret må ikke være uforholdsmessig byrdefullt eller urimelig begrense tjenestemottakers handle- eller valgfrihet på en urimelig måte**
Eksempel: Vilkår om å flytte til en rimeligere bolig kan være svært tyngende for brukers barn og dermed være uforholdsmessig byrdefullt.
- **Vilkåret må ikke være rettsstridig**
Eksempel: Adgangen til å kreve refusjon for økonomisk stønad er uttømmende regulert i §§ 25 og 26. Det skal ikke stilles vilkår om refusjon i andre ytelser eller stønader, fremtidig lønn, tilbakebetaling av skatt eller andre midler som bruker vil motta.

Krav til NAV kontoret

- Vilkår innebærer også plikter for NAV-kontoret ved at vilkåret som stilles må være hensiktsmessig
- det må foreligge et system for å kunne fange opp om vilkår oppfylles eller ikke
- konsekvensene av at vilkår ikke oppfylles må håndteres.
- Det må være nok tid til å gjøre jobben
- Det må sikres at den som gjør jobben har kompetanse til dette

Konsekvensen av vilkårsbrudd

- Ved brudd på vilkår kan stønaden reduseres ikke stanses – reduksjon ned til et forsvarlig nivå
- Skal klart fremgå av vedtak om økonomisk stønad
- Forholdsmessighet mellom brudd og konsekvens
- Konsekvensen må knyttes til det løpende stønadsvedtaket hvor vilkårene fremkommer. Brudd på vilkår kan ikke få konsekvens for fremtidige vedtak om økonomisk stønad
- Gjør en konkret og individuell vurdering av om det skal fattes vedtak om at konsekvensen skal gjennomføres. Handler det om evne eller vilje?
- Sørg for at bruker har fått mulighet til å uttale seg før konsekvensen settes i verk

Bruk av vilkår §§ 20 og 20 a

Meny LOVDATAPRO Søker

§ 20. *Bruk av vilkår*

Det kan settes vilkår for tildeling av økonomisk stønad, herunder at mottakeren i stønadsperioden skal utføre passende arbeidsoppgaver i bostedskommunen, se også § 21 tredje ledd og § 25.

Vilkårene må ha nær sammenheng med vedtaket. De må ikke være uforholdsmessig byrdefulle for stønadsmottaker eller begrense hans eller hennes handle- eller valgfrihet på en urimelig måte. Vilkårene må heller ikke være i strid med andre bestemmelser i loven her eller andre lover.

Ved brudd på vilkår kan det fattes vedtak om at stønaden reduseres, forutsatt at det i vedtaket om stønad er informert om muligheten for slik reduksjon. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om reduksjon av stønaden.

0 Endret ved lov 20 des 2016 nr. 105 (i kraft 1 jan 2017).

Meny LOVDATAPRO Søker

§ 20 a. *Bruk av vilkår for personer under 30 år*

Det skal stilles vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer under 30 år, med mindre tungtveiende grunner taler mot det. Det kan også stilles andre vilkår for tildeling av økonomisk stønad, inkludert vilkår etter § 25.

Vilkårene må ha nær sammenheng med vedtaket. De må ikke være uforholdsmessig byrdefulle for stønadsmottakeren eller begrense hans eller hennes handle- og valgfrihet på en urimelig måte. Vilkårene må heller ikke være i strid med andre bestemmelser i loven her eller i andre lover.

Ved brudd på vilkår kan det fattes vedtak om at stønaden reduseres, forutsatt at det i vedtaket om stønad er informert om muligheten for slik reduksjon. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om reduksjon av stønaden.

0 Tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 105 (i kraft 1 jan 2017).

§ 20 a. Bruk av vilkår for personer under 30 år (2/17)

Det skal stilles vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer under 30 år, med mindre tungtveiende grunner taler mot det. Det kan også stilles andre vilkår for tildeling av økonomisk stønad, inkludert vilkår etter § 25.

Vilkårene må ha nær sammenheng med vedtaket. De må ikke være uforholdsmessig byrdefulle for stønadsmottakeren eller begrense hans eller hennes handle- og valgfrihet på en urimelig måte. Vilkårene må heller ikke være i strid med andre bestemmelser i loven her eller i andre lover.

Ved brudd på vilkår kan det fattes vedtak om at stønaden reduseres, forutsatt at det i vedtaket om stønad er informert om muligheten for slik reduksjon. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om reduksjon av stønaden.

4.20a.1 Om bestemmelsen

- Regulerer plikten til å stille vilkår om aktivitet og adgangen til å stille andre vilkår for tildeling av økonomisk stønad for tjenestemottakere under 30 år. **NB!** Det skal ikke stilles vilkår for tildeling av økonomisk stønad i en nødssituasjon.
- Formålet med vilkår skal være å styrke brukers muligheter for overgang til arbeid, utdanning eller bli selvforsørget på annen måte enn ved økonomisk stønad.
- Når det stilles vilkår, skal det bidra til å motivere og påvirke bruker til å komme seg ut av en vanskelig livssituasjon og på sikt bli selvforsørget uten behov for økonomisk stønad (hjelp til selvhjelp)

4.20a.1 Om bestemmelsen **fortsatt**

- Det er særlig viktig at unge kommer raskt ut i aktivitet som kan hjelpe dem ut av en passiv tilværelse. Vilkår skal i utgangspunktet stilles i samarbeid med bruker, men dette er ikke en forutsetning.
- Vilkår om aktivitet innebærer at det må kunne tilbys lavterskel aktivitetstiltak for brukere som vil ha arbeid som et langsiktig og usikkert mål, ulike grader av tilrettelagte og kompetansehevende eller kvalifiserende tiltak, og arbeidsrettede aktiviteter for personer som har arbeidsevne, men som har behov for å vedlikeholde sin kompetanse i påvente av et egnet arbeidstilbud.

4.20a.2.1 Når skal det stilles vilkår om aktivitet

- Vilkår om aktivitet innebærer en tettere oppfølging av bruker, med det formål å styrke muligheter for overgang til arbeid og utdanning.
- NAV-kontoret må foreta en konkret og individuell vurdering av hvilke aktiviteter som er hensiktsmessig for den enkelte. Brukers behov, synspunkter og ønsker skal tas med i vurderingene
- Vilkår om aktivitet må ses i sammenheng med den arbeidsrettede oppfølgingen i NAV. Brukere som har fått utarbeidet en behovs- og arbeidsevnevurdering etter NAV-loven § 14 a, med påfølgende oppfølging og aktivitet, vil ikke ha behov for en ny vurdering av dette når vilkår om aktivitet skal stilles.
- Brukere som fyller kravene for deltakelse i **kvalifiseringsprogram** skal få tilbud om dette før det vil være aktuelt å tildele økonomisk stønad med vilkår om aktivitet.

Eksempler på vilkår om aktivitet:

- Aktiviteten kan gjennomføres ved bruk av kommunale tiltak, statlige tiltak, tiltak i samarbeid med tiltaksleverandører, sosiale entreprenører, utdanningsinstitusjoner eller andre.
- Vilkår om å møte til veiledningssamtaler, søke på relevante jobber, og delta på arbeidsrettede kurs og tiltak kan være aktuelt for en bruker som står helt eller delvis utenfor arbeidslivet.
- Vilkår om arbeidstrening eller annen arbeidsrettet aktivitet kan være aktuelt for brukere som har vansker med å få arbeid på grunn av manglende arbeidserfaring.
- Vilkår om deltakelse i utdannings- og opplæringstiltak kan være aktuelt for en bruker som har vansker med å få arbeid på grunn av mangel på formell kompetanse som for eksempel ikke fullført videregående opplæring.

Om tungtveiende grunner for ikke å stille vilkår om aktivitet

- Det skal stilles vilkår om aktivitet med mindre det foreligger tungtveiende grunner for ikke å delta i aktivitet. Foreta en konkret og individuell vurdering av dette.
- Med tungtveiende grunner siktes det til forhold ved den enkelte bruker eller den situasjon vedkommende er i, som gjør at vilkår om aktivitet ikke anses som formålstjenlig eller realistisk på vedtakstidspunktet.
- Noen brukere har store og sammensatte problemer som hindrer deltakelse i aktivitet. Hvis det er mulig å tilpasse aktiviteten til brukers livssituasjon, vil det ikke foreligge tungtveiende grunner for unntak fra vilkår om aktivitet.
- Unntak fra deltakelse i aktivitet kan ikke begrunnes med at NAV-kontoret ikke har et egnet aktivitetstilbud, med mindre den enkelte har særlige behov for tilrettelegging som det ikke med rimelighet kan forventes at kommunen skal kunne dekke.

Vilkår må oppfylle tre sidestilte krav felles for 20 og 20a:

- **Vilkåret må ha nær sammenheng med vedtaket**
Vilkår må fremme formålet med den økonomiske stønaden og være knyttet opp til bruker behov for stønad. Vilkåret skal bidra til at bruker kan sørge for sitt livsopphold på annen måte enn ved økonomisk stønad.
- **Vilkåret må ikke være uforholdsmessig byrdefullt eller urimelig begrense tjenestemottakers handle- eller valgfrihet på en urimelig måte**
Eksempel: Vilkår om å flytte til en rimeligere bolig kan være svært tyngende for brukers barn og dermed være uforholdsmessig byrdefullt.
- **Vilkåret må ikke være rettsstridig**
Eksempel: Adgangen til å kreve refusjon for økonomisk stønad er uttømmende regulert i §§ 25 og 26. Det skal ikke stilles vilkår om refusjon i andre ytelser eller stønader, fremtidig lønn, tilbakebetaling av skatt eller andre midler som bruker vil motta.

Krav til NAV kontoret felles 20 og 20a

- Vilkår innebærer også plikter for NAV-kontoret ved at vilkåret som stilles må være hensiktsmessig
- det må foreligge et system for å kunne fange opp om vilkår oppfylles eller ikke
- konsekvensene av at vilkår ikke oppfylles må håndteres.
- Det må være nok tid til å gjøre jobben (staten har overført ekstra midler)
- Det må sikres at den som gjør jobben har kompetanse til dette

Konsekvensen av vilkårsbrudd

felles §§ 20 og 20a

- Ved brudd på vilkår kan stønaden reduseres ikke stanses – reduksjon ned til et forsvarlig nivå
- Skal klart fremgå av vedtak om økonomisk stønad
- Forholdsmessighet mellom brudd og konsekvens
- Konsekvensen må knyttes til det løpende stønadsvedtaket hvor vilkårene fremkommer. Brudd på vilkår kan ikke få konsekvens for fremtidige vedtak om økonomisk stønad
- gjør en konkret og individuell vurdering av om det skal fattes vedtak om at konsekvensen skal gjennomføres. Handler det om evne eller vilje?
- sørge for at bruker har fått mulighet til å uttale seg før konsekvensen sette i verk

Vedtak og klage felles

- NAV-kontoret må følge de krav til saksbehandling som følger av denne loven, forvaltningsloven og uskrevne normer for god forvaltningsskikk.
- vilkår skal fremgå av vedtaket om tildeling av økonomisk stønad.
- Hvis vilkåret endres, skal det fattes nytt vedtak.
- Vilkår skal begrunnes og det må tydelig fremkomme av vedtaket hva plikten innebærer. hva som kreves for at plikten skal anses oppfylt og hva som kan bli konsekvensene av eventuelle brudd på vilkårene.

Vedtak og klage felles. Fortsettelse

- Hvis konsekvensen av vilkårsbrudd skal iverksettes må det fattes et nytt vedtak. Konsekvensene må knyttes til det løpende stønadsvedtaket hvor vilkårene fremkommer. Brudd på vilkår kan ikke begrunne reduksjon i fremtidige vedtak om økonomisk stønad.
- Enkeltvedtak eller del av enkeltvedtak kan påklages til Fylkesmannen.
- Hvis den økonomiske stønaden skal dekke livsoppholdet til flere, for eksempel ektefeller, og det stilles vilkår til begge, må NAV-kontoret sørge for at kravene til saksbehandling og klagerett ivaretas for begge. I slike tilfeller bør det vurderes om den økonomiske stønaden skal deles mellom dem, uavhengig av hvem som har søkt om stønaden.
- I de tilfellene hvor det vurderes at det ikke skal stilles vilkår om aktivitet § 20a, trenger dette ikke å begrunnes i selve vedtaket. Kommunen må likevel være i stand til å dokumentere at det har vært gjort slike vurderinger i saksbehandlingen

NB!!! Særlig om ivaretagelse av barns behov

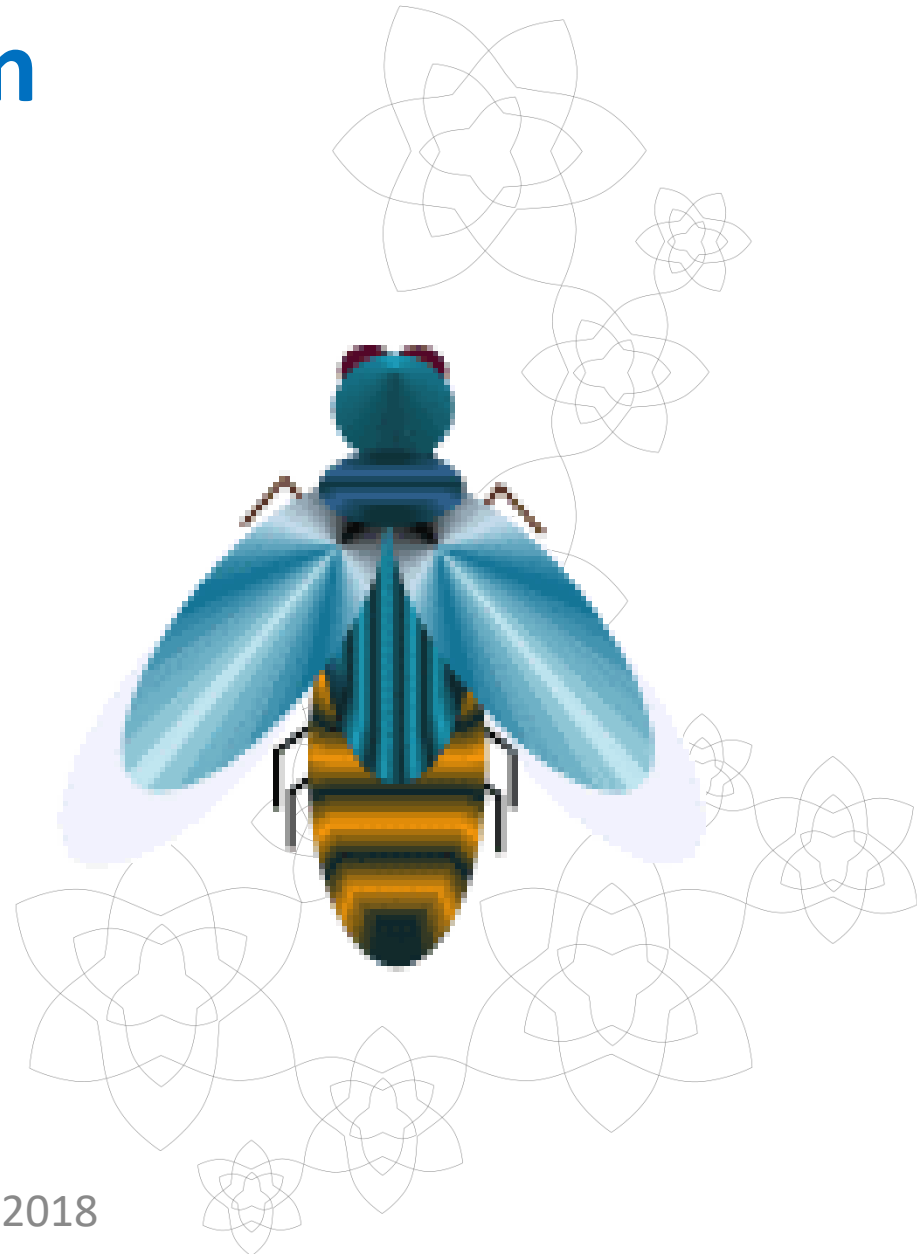
- **barnas** behov skal vurderes og ivaretas særskilt, også når arbeidsplikt og andre vilkår vurderes
- NAV-kontoret skal alltid sikre at **barns** behov blir ivaretatt, og det må derfor foretas en konkret og individuell vurdering av hvilken betydning konsekvensene av vilkårsbruddet får for **barna**.

Sum 2 og 2 sammen

**Hvordan gå fram når du
stiller vilkår til bruker,
slik at det kan oppleves
som muligheter
og ikke straff?**

Proposisjoner som kan være til hjelp i det nye arbeidet med aktivitetsplikten

- **Prop. 39 L (2014–2015)** Endringer i arbeidsmiljøloven og sosialtjenesteloven (adgang til midlertidig ansettelse mv. og vilkår om aktivitet for stønad til livsopphold)

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Prop-39-L-20142015/id2342898/>

- **Prop. 13 L (2016–2017)** Endringer i sosialtjenesteloven, folketrygdloven og enkelte andre lover (aktivitetsplikt for unge mottakere av stønad til livsopphold mv.)

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-13-l-20162017/id2518665/>

Øvrige bestemmelser knyttet til økonomisk stønad

§§ 21 - 26

Januar 2018

§ 21 Stønadsformer

Økonomisk stønad kan ifølge § 21 gis som:

Bidrag

Lån

Garanti for lån

Depositum eller garanti for husleie

Varer og tjenester

Utdypes i
rundskrivet:

4.21.2.1

4.21.2.2

4.21.2.3

4.21.2.4

4.21.2.5

§ 22 Utbetaling av stønad

Økonomisk stønad utbetales til den som har søkt.

Hvis den økonomiske stønaden skal dekke livsoppholdet til flere personer, kan den deles mellom dem.

Ved utbetaling til andre enn tjenestemottaker uten tjenestemottakers samtykke

- Eks: utleier eller strømleverandør

§ 23 Følgen av at det er gitt uriktige opplysninger

Har noen fått utbetalt stønad fordi vedkommende, eller noen som har handlet på vedkommendes vegne, forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt uriktige opplysninger eller har fortiet opplysninger, kan det vedtas at bidraget skal betales tilbake, eller at en avtale om lån eller garanti for lån skal falle bort.

§ 24 Inndrivelse av lån og andre former for dekning

Krav på tilbakebetaling av lån er tvangsgrunnlag for utlegg. Det samme er krav som er oppstått fordi kommunen har innfridd et garantiansvar og tilbakebetalingskrav som bygger på § 23.

§ 25 Refusjon i underholdsbidrag

Stønad som blir gitt i påvente av at søkeren får avgjort krav om underholdsbidrag, kan gis på vilkår av at retten til underholdsbidrag skal overtas av kommunen.

§ 26 Refusjon i ytelser fra folketrygden m.m.

- «Dersom en mottaker av økonomisk stønad med tilbakevirkning får innvilget ytelser etter lov om folketrygd [...] kan kommunen kreve hel eller delvis refusjon i det beløpet som skal etterbetales»
  - «NAV kommune» krever refusjon fra «NAV stat»
- Samme tidsrom og samme formål.
- Ikke refusjonskrav for nødhjelp eller lån.
- «NAV kommune» skal varsle tjenestemottaker, jf. forvaltningsloven § 16

Oppsummering og takk for i dag!

Januar 2018

Takk for i går og velkommen til dag 2!

Januar 2018

Program dag 2 (pauser når det passer)

08.30 Innledning

08.45 Bolig og individuell plan

09.30 Kvalifiseringsprogrammet

10.45 Kvalifiseringsprogrammet fortsettelse

11.30 Lunsj

12.15 Saksbehandling

13.15 Gruppearbeid

14.15 Klagesaker

15.30 Takk for i dag

§ 27. Midlertidig botilbud

«Kommunen er forpliktet til å finne midlertidig botilbud for dem som ikke klarer det selv»

- Ansvar for tjenesten ligger i NAV-kontoret
- Skal avhjelpe akutt bostedsløshet
- Naturalytelse
- Enkeltvedtak
- Må vurderes samme dag som den er mottatt

Nærmere om bestemmelsens innhold

- Årsaken til om behovet og om situasjonen har vart over tid, er uten betydning for retten til tjenesten
- Forsvarlighetskrav og botilbudet, jfr § 4
- Begrensninger i bruk av midlertidig botilbud
- Oppholdskommunen ansvarlig, jfr § 3
- Skal unntaksvis benyttes til barnefamilier og ungdom
- NAV-kontoret skal så vidt mulig umiddelbart igangsette tiltak for å sikre overgang til varig botilbud, feks ved råd og veiledning, jfr §17

Sammenheng med § 15 Boliger til vanskeligstilte

Kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen skal medvirke til å skaffe boliger til vanskeligstilte personer som ikke selv kan ivareta sine interesser på boligmarkedet.

Bestemmelsen gir ikke rett til bolig, men NAV har forpliktelser etter § 27 ved akutt boligbehov.

Generelt og individuelt medvirkningsansvar

- Generelt: bidra med kunnskap, gjøre andre kommunale organer kjent med behov for boliger, samarbeide med andre instanser, for eksempel Husbanken (jfr sotjl. §§ 12 og 13)
- Individuelt: tilby råd og veiledning, bistå med å skaffe bolig, etablere kontakt med andre instanser (jfr sotjl. § 17)

NAV-kontoret skal være oppmerksom på bosituasjoner til familier med barn og unge, vanskeligstilt ungdom og personer i overgangs – eller etableringsfaser.

§ 17 Opplysning, råd og veiledning i forbindelse med midlertidig botilbud

I forbindelse med innvilgelse av midlertidig botilbud etter sotjl § 27, får brukeren opplysning, råd og veiledning om hvordan hun søker om kommunal bolig.

Hvilken opplysning, råd og veiledning hun har fått, omtales i vedtaket om midlertidig botilbud.

Strategien « Bolig for velferd »

Mål:

- Alle skal ha et godt sted å bo
- Alle med behov for tjenester, skal få hjelp til å mestre boforholdet
- Den offentlige innsatsen skal være helhetlig og effektiv

[Bolig for velferd - Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid \(2014–2020\) \(pdf\)](#)

Strategi

Bolig for velferd

Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2014–2020)

Veiviser Bolig for velferd

- Digital verktøykasse
- «Alt samlet på ett sted» innenfor bolig – og tjenesteområdet
- Har bl.a temaer som bosetting av vanskeligstilte, integrering, arbeidet knyttet til sårbare overganger fra fengsel, barnevern og helseinstitusjoner
- Digitale kurs, sjekklister, maler og verktøy og eksempler fra andre kommune
- www.veiviseren.no

§ 28 Rett til individuell plan

- Den som har behov for langvarige og koordinerte tjenester, har rett til å få utarbeidet individuell plan. Planen skal utformes i samarbeid med tjenestemottakeren, jf. sotjl. § 42.
- Kommunen skal samarbeide med andre tjenesteytere om planen for å bidra til et helhetlig tilbud for den det gjelder, jfr sotjl. § 13
- Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvem rettigheten gjelder for, og om planens innhold.

Formålet med IP

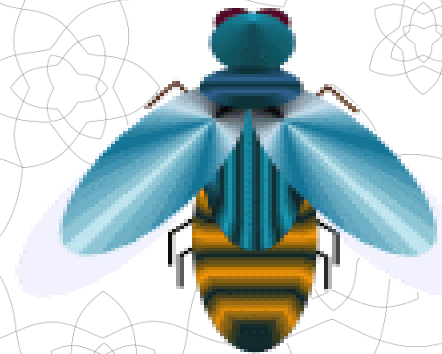
- **Sikre:**
  - helhetlig, koordinert og tilpasset tjenestetilbud med bruker i sentrum
  - at det til enhver tid er en tjenesteyter som har hovedansvar for oppfølging av den enkelte
- **Kartlegge** brukers mål, ressurser og behov for tjenester på ulike områder (brukermedvirkning, jfr § 42)
- **Vurdere og koordinere** tiltak som kan dekke bistandsbehov
- **Styrke** samhandlingen, jfr § 13
- Kommunen i NAV har en selvstendig plikt til å sørge for å igangsette arbeidet med IP
- Avgjørelse om rett til IP er enkeltvedtak

Sum to og to

På hvilken måte kan boligsituasjonen ha betydning for barn og unges oppvekstsvilkår?

Hva har dette med din jobb som ansatt i NAV å gjøre?

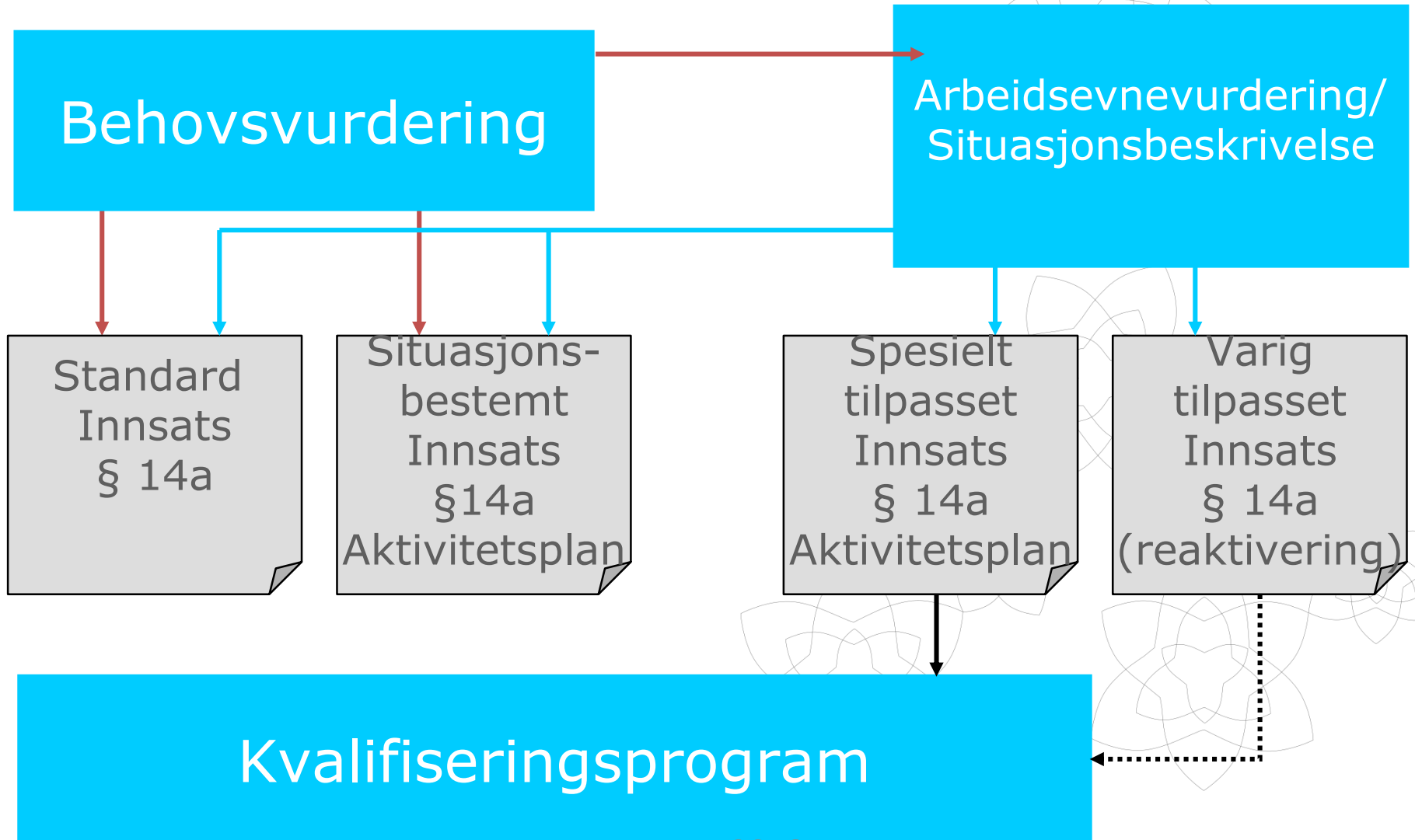
Kvalifiseringsprogrammet – arbeidsrettet skreddersøm

Overordnet mål:

- fremme overgang til arbeid
- bidra til sosial inkludering
- aktiv deltakelse i samfunnet
- <https://vimeo.com/214822566>

Oppfølgingsmodellen i NAV

Ved søknad om KVP pkt 6.6 i standarden

1. Er arbeidsevnevurdering gjennomført med utfall spesielt tilpasset innsats?
2. Er alle andre inntektsmuligheter og økonomiske rettigheter vurdert? KVP er en subsidiær ordning.
3. Har du vurdert om bruker oppfyller inngangsvilkårene i sosialtjenesteloven § 29?
4. Har du sammen med bruker gjort en grundig og individuell vurdering av hvilke tiltak som er hensiktsmessige og tilgjengelige?

NAV-kontorets vurdering av søknad om kvalifiseringsprogram (KVP) gjøres etter sosialtjenesteloven § 29. I sjekklisten finner du spørsmål knyttet til om programmet skal innvilges.

Arbeidsevnevurdering/situasjonsbeskrivelse bruker sitt mål

	INDIVIDFORHOLD		VURDERING	OMGIVELSESFORHOLD	
	Ressurser	Hindringer		Arbeidslivs- faktorer	Dagliglivs- faktorer
Arbeids-erfaring	All yrkeserfaring?	Lite yrkeserfaring Ingen yrk.erfaring	Vekting og vurdering av arbeidserfaring og arbeidsmuligheter	Krav fra arbeidsgiver? Hva kreves i ledige jobbar / yrke?	Transport- muligheter?
Utdanning / kompetanse	All utdanning og øvrig kompetanse	Lite utdanning Foreldet utdanning Fravær skole?	Vekte og vurdere bruker sin utdanning opp mot relevante omgivelse forhold	Krav til bestemt utdanning fra arbeidsgiver /arbeidsmarked ?	
Interesser / fritid	Språk, Idrett	Ingen interesser? Isolert?	Interesser i fritid som kan brukes i arbeidslivet		
Pers. muligh./ utfordringar	Er strukturert og ryddig	Liker best å arbeide alene?	Personlige muligheter/utfordringer som har betydning i arbeidslivet	Ledige jobbar som etterspør brukar sine eigensk. / ynskje?	
Sos/materielle forhold	God økonomi. Bra bolig. Stabil fam.situasj.	Uten fast bopel? Bor dårlig? Omsorgsoppgaver? Nettverk?	Sos / mat. Forhold til hinder eller fordel for arbeid?		Boligmarked? Kommunal bolig? Barnehageplass?
Helse	God fysisk / psykisk helse?	Psykiske / fysiske plage Hvilke?	Oppfyller brukar relevante helsekrav frå arb.gjevar / yrker?	Helsekrav fra arb.giver / i bestemte yrker?	

TYDELIG KONKLUSJON / HELHETSVURDERING

Sosialtjenesteloven og KVP

§ 29. Kvalifiseringsprogram

§ 30. Kvalifiseringsprogrammets innhold

§ 31. Iverksetting av programmet

§ 32. Programmets varighet

§ 33. Individuell plan for deltakere i kvalifiseringsprogram

§ 34. Stans av kvalifiseringsprogrammet på grunn av den enkeltes forhold

§ 35. Kvalifiseringsstønad

§ 36. Fravær og permisjon fra kvalifiseringsprogrammet

§ 37. Samordning mellom kvalifiseringsstønad og arbeidsinntekt mv

§ 38. Samordning mellom kvalifiseringsstønad og andre offentlige ytelser

§ 39. Utbetaling av kvalifiseringsstønad

§ 40. Trekk i framtidige utbetalinger m.m

Forskrift om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad
Til §§ 30, 32, 35, 36

Lov- og forskriftstolkning:
«Om bestemmelsen» «nærmere om bestemmelsen innhold» «særlig om ulike tilfeller»

Husk sammenhengen til:
Formålsparagrafen , lovens virkeområde, ansvar etter loven, forsvarlige tjenester og brukermedvirkning og kapitel 5 saksbehandlingen
«se også» andre paragrafer og lover

§ 29. Kvalifiseringsprogram

Kvalifiseringsprogram gjelder for personer i yrkesaktiv alder med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne og ingen eller svært begrensede ytelser til livsopphold etter folketrygdloven eller arbeidsmarkedsloven.

Rett til kvalifiseringsprogram forutsetter at

- a) søkeren har gjennomgått en [arbeidsevnevurdering](#),
- b) tett og koordinert bistand gjennom deltakelse i programmet vurderes som hensiktsmessig og nødvendig for å styrke vedkommendes mulighet for deltakelse i arbeidslivet, og
- c) arbeids- og velferdsforvaltningen kan tilby et tilpasset program.

For den tiden en person deltar i et kvalifiseringsprogram, har vedkommende rett til kvalifiseringsstønad etter bestemmelsene i § 35.

KVP fortsatt

- KVP er en **rettighet**; engangsrettighet, kan tas inn igjen i program én gang
- **Subsidiær** ordning, inntektsmulighet gjennom arbeid eller andre ordninger må benyttes først, men formue og forsørgelse er ok
- Personen må ha **lovlig opphold og fast bopel** jf STL § 2
- KVP er **oppholdskommunens** ansvar jf. § 3
- Arbeids- og velferdsetaten har plikt til å **medvirke**
- Programmet må være **tilgjengelig** for brukerne jf. § 4
- **Ikke avslå** program pga manglende ressurser jf. § 4
- NAV-kontorene bør **samarbeide ved flytting** jf. § 3
- Mottakere av økonomisk sosialhjelp har **ikke plikt, men rett** til å søke
- KVP forutsetter **deltakelse og samarbeid**, ikke stille ensidig vilkår etter lovens § 20 om deltakelse

4.29.2.5 Særlig om ulike tilfeller:

4.29.2.6 Personer med språkproblemer

4.29.2.7 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere

4.29.2.8 Personer med psykiske plager eller rusproblematikk

4.29.2.9 Arbeidsavklaringspenger og uførepensjon

4.29.2.10 Overgangsstønad

4.29.2.11 Personer under straffegjennomføring

4.29.2.12 Kvalifiseringsprogrammet og ulike former for straffegjennomføring

§ 30. Kvalifiseringsprogrammets innhold

- Programmet skal inneholde arbeidsrettede tiltak og arbeidssøking og kan inneholde andre tiltak som kan være med på å støtte opp under og forberede overgang til arbeid.
  - Med andre tiltak menes opplæringstiltak, motivasjonstrening, mestringstrening og lignende. Det kan settes av tid til helsehjelp, opptrening og egenaktivitet mv.
- Innholdet i programmet skal tilpasses den enkeltes behov og forutsetninger.
- Programmet skal være helårig og på full tid.
- Programmet skal angi et hensiktsmessig starttidspunkt basert på en individuell vurdering.

§ 30 KVP innhold forts

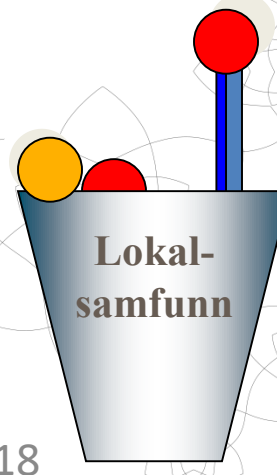
Være målrettet (hovedmål og delmål) skal inneholde arbeidsrettede tiltak fra det tidspunktet det vurderes som hensiktsmessig og alltid inngå når deltaker er halvveis i programmet

- Evalueres (dynamisk, tilpasset, mestringsfokusert) med konkrete tidspunkt med som skal fremgå av programmet
- Skal inneholde arbeidssøking når det er hensiktsmessig og alltid i avsluttende del
- Yrkesskadedekning fra folketrygden eller kollektiv ansvars- og ulykkesforsikring som Arbeids- og velferdsetaten tegner
- Arbeidsmiljøloven gjelder
- Hvis KVP deltaker er forelder, skal det i programmet tas hensyn til familiesituasjonen og eventuelt barns behov.

Innhold i program

**Arbeidsrettede tiltak er obligatoriske
senest halvveis i programmet**

- Husk også kan tiltakene

Januar 2018

Relevante og mulige for KVP

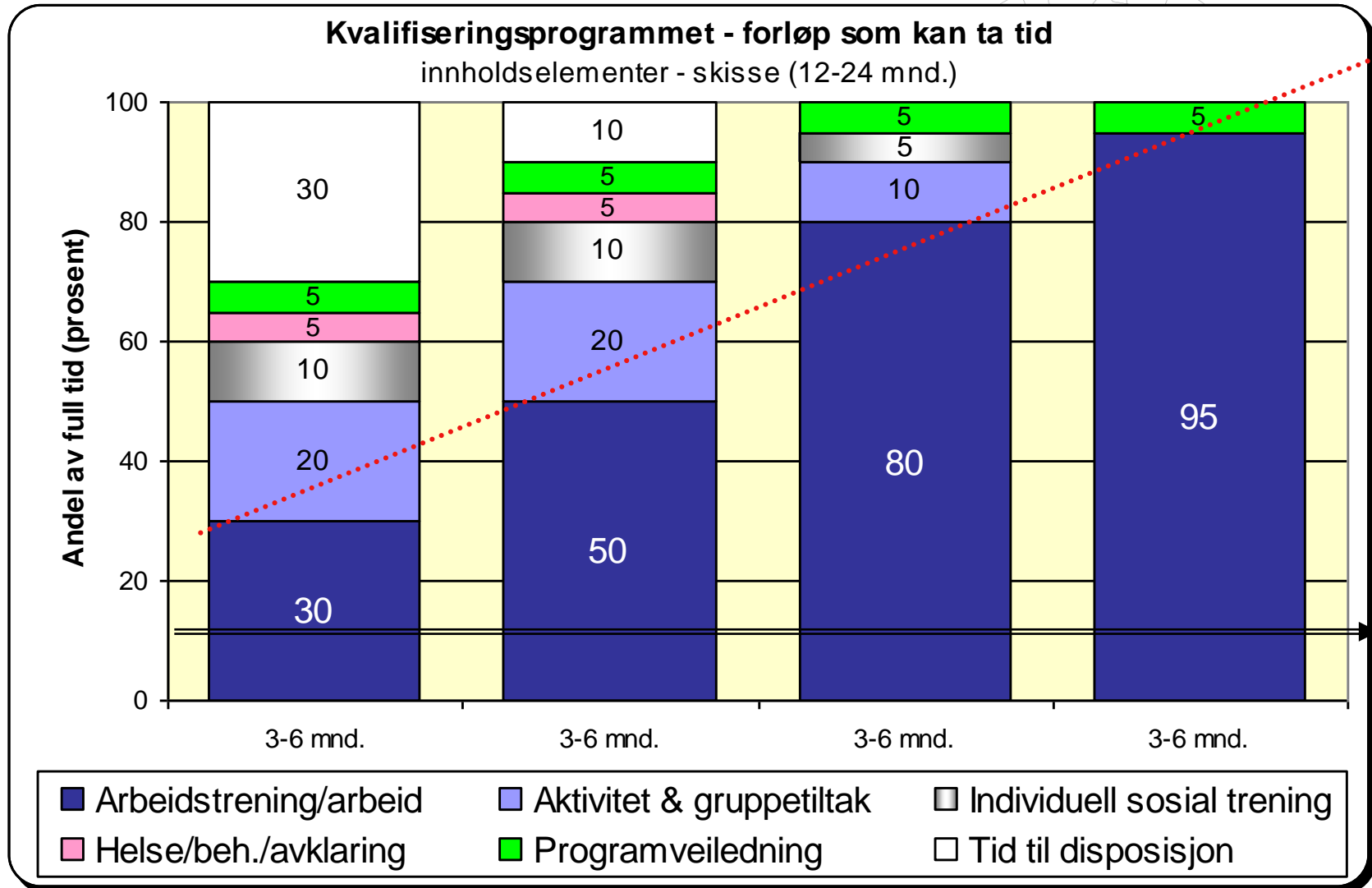
- AMO (kan bestille egne for KVP deltakere)
- Arbeidstrening – i ordinære bedrifter
- AFT (Arbeidsforberedende trening)
  - Arbeidstrening i skjermet sektor med overgang til arbeidspraksis i ordinær bedrift
- Lønnstilskudd (kan kombineres med midlertidig tilsetting – også i bedrifter som ikke rekrutterer)
- Oppfølgingstiltak – bruker i nytt arbeid
- Mentor (knyttet til Arbeidstrening, utdanning, oppfølging og lønnstilskudd)
- Tilretteleggingstilskudd

Eksempler på «kan innhold/tiltak»

- Råd og veiledning, herunder økonomisk rådgivning (§ 17)
- Motivasjonstrening (individuell eller i gruppe)
- Norsk kurs
- Booppfølging (lage mat, holde rent, vaske klær osv.)
- Fullføring av grunnskolen eller enkelte fag på videregående skole (men ikke ordinær fulltids utdanning)
- Utredning og hjelp ift lese- og skrivevansker
- Frisklivssentraler sine tilbud
- Fysisk aktivitet, individuell eller i gruppe
- Nettverksarbeid/nettverksmøte – for de som er ensomme

Eksempel - innhold og progresjon i kvalifiseringsprogrammet:

Pause - med utsjekk av rom

Vi starter igjen kl. 10:45

Januar 2018

Gruppeoppgave – case Pål

1. Velg en ordstyrer og en referent
2. Ta utgangspunkt i Pål sin arbeidsevnevurdering og forutsett at han ikke har rett på AAP.
3. Vurder Påls behov og situasjon opp mot § 29
4. Drøft mulig innhold i et Kvalifiseringsprogram ved hjelp av Tipsheftet og regelverket i § 30 og lag stikkord i plantypen kvalifiseringsprogram

Tidsbruk i gruppearbeidet ca 20 minutt

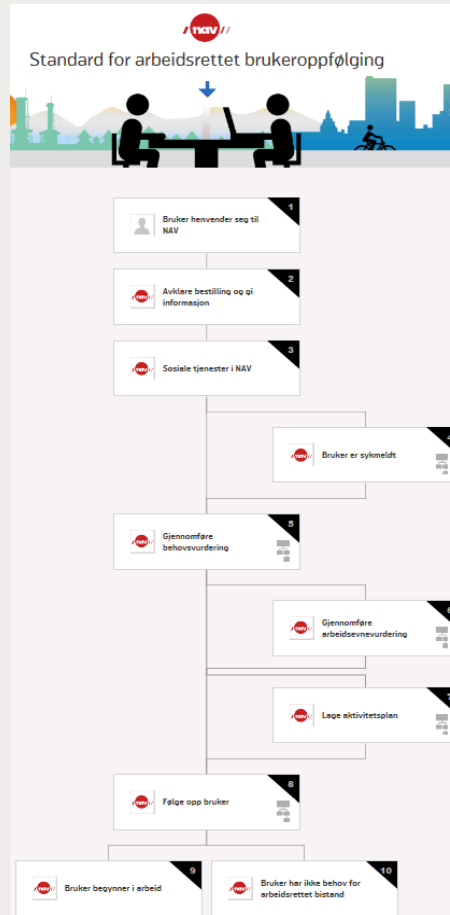
Deling i plenum etterpå

Arbeidsrettet brukeroppfølging

Veiledningskompetanse

Arbeidsmarkedsarbeid

VEILEDNINGSPLOTTET I NAV s. 1-2

	VEILEDNING TIL ENKELTBOKER	VEILEDNING TIL ARBEIDSGIVER	VEILEDNING TIL SAMARBEIDSPARTNER
Veilednings-situasjoner	Individuelt s. 3		
	Gruppe s. 4		
	Telefon / sosiale medier s. 5		
Grunnkompetanse	Kommunikasjons- og relasjonskompetanse s. 6-9		
	Mål, hensikt og struktur på veiledningssamtalen/møte s. 10		
	Arbeidsrettet veiledning s. 11		
Deber- og breddekompetanse	Utviklet grunnkompetanse, prosessleder, gruppeveileder s. 12-13		
	Samtalemetoder i veiledning s. 14		
Kompetanseutvikling	Innføring og opplag Veiledningsplattformen s. 15		
	Kollegaveiledning – individuelt og gruppe s. 16-17		
	Fordypningsmoduler s. 18-20		
Suksesskriterier	Lederforankring og medarbeiderforankring s. 21		
	Brukerundersøkelse s. 22		

Grunnleggende arbeidsmarkedskompetanse i NAV

Arbeid først	Hva mener vi med arbeid først?
Kunnskap om arbeidsmarkedet	Generell arbeidsmarkedskunnskap
	Det lokale næringsliv med muligheter og begrensninger
Kunnskap om arbeidslivet	Grunnleggende spilleregler i arbeidslivet
	Kunnskap om yrker og utdanning
Kunnskap om tiltak og virkemidler, og Samarbeidspartnere	Tiltak og virkemidler
	Viktige avtaler som grenser mot andras ansvarsråder
Ferdigheter	Samhandling med arbeidsgiver
	Bruk av arbeidsmarkedskunnskap i kartlegging av brukere
	Jobbsøkningsprosess
	Selvbetteringsløsningene
Ledermodul	Ledermodul

Langsiktig plan for styrking av oppfølgingsarbeidet i NAV

Andre kilder og støtte i KVP- arbeidet

- Registrering og oppfølging i Arena
  - Oppskrift ligger i Standarden
  - **NYTT fra medio februar – digital kvalifiseringsprogram i Modia**
- «Vedtak og klage» etter hver § i rundskrivet, se også kap 5 saksbehandling
- NAVET, sosiale tjenester/Kvalifiseringsprogrammet
  - F eks «Arbeidsprosessen i KVP»
- <https://www.nav.no/no/Person/Flere+tema/Sosiale+tjenester/Kvalifiseringsprogrammet>
- FM er hovedkontakt i KVP. Kan gi råd og veiledning– telefon el e-post
  - Unntak statlige virkemidler og registrering av disse i Arena, kan besvares av NAV Møre og Romsdal

Forslag til regelverksendring KVP

3.1 Engangsretten

Kvalifiseringsprogrammet kan gis 2-3 ganger, men med en karenperiode før program kan innvilges på nytt

3.2 Varighet

Programmets varighet utvides fra to til tre år. Programmet gis for en periode på ett år, og ikke for *inntil* ett år. Det samme gjelder ved forlengelser. Det skal ikke være noen begrensning i antall gjeninntak

3.3 Permisjon

Det innføres rett til permisjon uten kvalifiseringsstønad

3.4 Deltakerbevis

Deltaker avgjør selv om det skal utstedes et deltakerbevis.

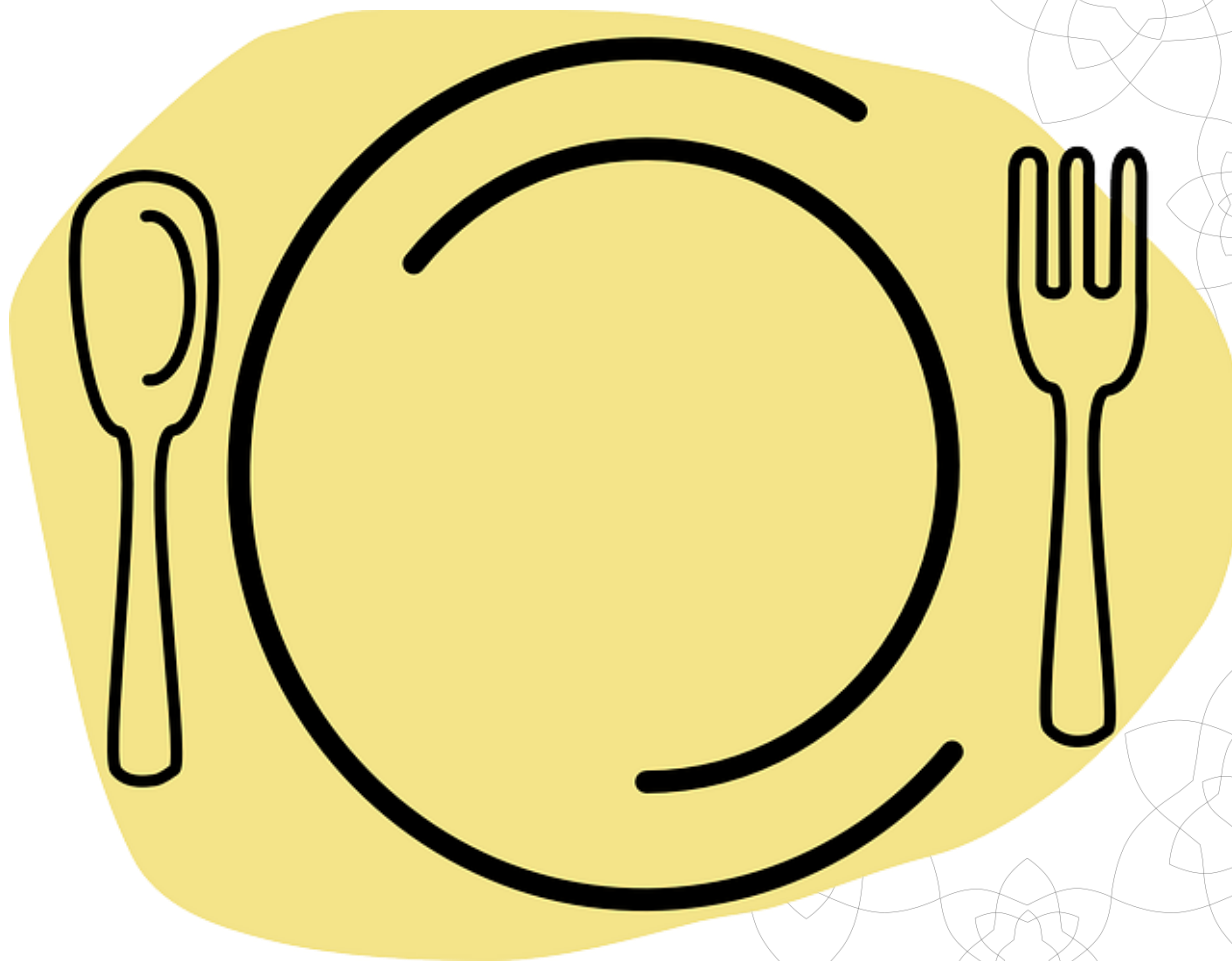
3.5 2/3 stønad til deltakere under 25 år

Det kan gjøres unntak fra 2/3 stønad til deltakere under 25 år i særlige tilfeller

3.4 Innhold i program knyttet til utdanning

For deltakere som ikke har klart å gjennomføre videregående opplæring, kan opplæringstiltak for å fullføre videregående inngå i program. Det forutsettes at fullføring kan skje innenfor tidsrammen for program

Lunsj 11.30 – 12.15 presis tilbake 😊

Januar 2018

Sosialtjenesteloven kapittel 5

Saksbehandlingen

Januar 2018

Kapittel 5 - Saksbehandlingen

§ 41. Anvendelse av forvaltningsloven

§ 42. Plikt til å rådføre seg med tjenestemottaker

§ 43. Innhenting av opplysninger

§ 44. Taushetsplikt

§ 45. Opplysningsplikt til barneverntjenesten

§ 46. Folkevalgt organs sammensetning i enkeltsaker

§ 47. Klage over kommunens vedtak (Kjell)

§ 48. Fylkesmannens kompetanse i klagesaker (Kjell)

§ 41. Anvendelse av forvaltningsloven

«Forvaltningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i loven her.

Avgjørelser om tildeling av sosiale tjenester skal regnes som enkeltvedtak.»

Uskrevne normer for god forvaltningsskikk

Forvaltningsloven

Sosialtjenesteloven

Forberedelsene før vedtak

Innhenting av opplysninger

- Forvaltningsloven § 17
  - «Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.»
- Rundskrivet punkt 5.41.2.1 osv.
  - Hvilke opplysninger som er nødvendige i den enkelte sak må vurderes etter brukers situasjon og tjenesten det søkes om.
  - Det må vurderes hvordan opplysningene skal dokumenteres. Opplysningene skal alltid være skriftlig, enten i form av innhentede dokumenter eller nedtegnelser i søknaden.
  - NAV kan noen ganger foreta hjemmebesøk dersom dette er nødvendig for å få kartlagt brukers hjelpebehov. Kan bare gjøres ved samtykke.

Forberedelsene før vedtak

Brukermedvirkning

- Sosialtjenesteloven § 43
  - «Opplysninger skal **så langt som mulig** innhentes i samarbeid med tjenestemottaker eller slik at vedkommende har kjennskap til innhentingene.»
- Sosialtjenesteloven § 42
  - «Tjenestetilbudet skal **så langt som mulig** utformes i samarbeid med tjenestemottaker. Det skal **legges stor vekt** på hva vedkommende mener»

Vedtak

Forvaltningsloven (fvl.) kapittel V

- I forvaltningsloven kapittel V finner vi regler om hvordan selve vedtaket skal være.
  - Formkrav i fvl. § 23 → skriftlighet
  - Krav om begrunnelse av vedtaket i fvl. § 24
  - Krav til innholdet i begrunnelsen i fvl. § 25
  - Krav til hvordan partene skal informeres om vedtaket i fvl. § 27

Krav til vedtaket

- Forvaltningsloven § 25 om kravene til innholdet i begrunnelsen
  - Vise til de reglene vedtaket bygger på
    - Gjengi reglene hvis det er nødvendig
  - Vise til de faktiske forholdene som vedtaket bygger på
    - Problemstilling
    - Brukerens behov
  - Synliggjør dine vurderinger og beslutninger i vedtaket
- Opplyse om klageadgang, -frist, -instans og –framgangsmåte.
  - En del av veiledningsplikten.
- Opplyse om innsynsrett etter fvl. § 18 jf. § 19.
  - En del av veiledningsplikten.
- (Finn veiledning i rundskrivet punkt 5.41.2.4.)

Vedtaketets struktur

- 1) Gjør rede for faktum
- 2) Presenter det rettslige grunnlaget (§§ 18 og/eller 19)
  - Si bl.a. hva som ligger i livsoppholdsbegrepet
  - Si bl.a. at sosialhjelp er en subsidiær ytelse og at bruker har plikt til å prøve alle muligheter til å forsørge seg selv.
- 3) Vurder faktum opp mot det rettslige grunnlaget
- 4) Konkluder

(Finn veiledning i rundskrivet punkt 5.41.2.4)

Taushetsplikt

- Sosialtjenesteloven § 44 første ledd:
  - «Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for kommunen etter denne loven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13e.»
- Forvaltningsloven § 13 første ledd:
  - «Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, **plikter å hindre** at andre får adgang eller kjennskap til det han i **forbindelse med tjenesten eller arbeidet** får vite om [...] **noens personlige forhold**».

«noens personlige forhold»

- Forvaltningsloven § 13 andre ledd:
  - «Som personlige forhold **regnes ikke** fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted, med mindre slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige.»
    - Dette er altså ikke taushetsbelagte opplysninger, med mindre det røper et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige.
- Sosialtjenesteloven § 44 andre ledd:
  - «Taushetsplikten **gjelder også** fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Opplysning om en tjenestemottakers oppholdssted kan likevel gis når det er klart at det ikke vil skade tilliten til kommunen.»
    - I sotjl. er disse opplysningene likevel taushetsbelagte. Strengere taushetsplikt her enn i forvaltningsloven.
- **Sosialtjenesteloven går her foran forvaltningsloven!** En spesiell lov går foran en generell lov ved motstrid!

Opplysningsplikt til barneverntjenesten

- Sosialtjenesteloven § 45
  - Bestemmelsen gir dere plikt til å være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side.
  - «Uten hinder av taushetsplikt skal personellet av eget tiltak gi opplysninger til barnevernstjenesten, når det er **grunn til å tro** at et barn blir **mishandlet i hjemmet** eller det foreligger andre former for **alvorlig omsorgssvikt.**»
  - Barneverntjenesten kan også **pålegge** dere å gi slike opplysninger.

Når inntreer opplysningsplikten?

Spørsmål? summeoppgave

Januar 2018

Gruppearbeid

Du har fått søknad om økonomisk hjelp fra Marte Ås.

Gå gjennom søknaden og vurder den og familiens situasjon opp i mot lovverket/rundskriv hovednr. 35. Husk saksbehandlingskapittelet også.

Begrunn de konkrete og individuelle vurderingene dere gjør. Vis til aktuelle punkt i rundskrivet.

Dere trenger ikke bruke tid på økonomiske beregninger eller lage et fullstendig vedtak. Det viktigste er diskusjonen og refleksjonene dere gjør.

Vi tar en runde i plenum underveis og til slutt, med deling fra gruppene.

Eksempel på økonomisk oversikt

Inntekter	Beløp	Utgifter	Godkjente	Andre utgifter
AAP		Renter boliglån		
Barnetrygd		Strøm		
		Forsikring, bil, hus, MC		
		Kommunale avgifter		
		Avdrag boliglån		
		Veil. sats		
SUM				
Overskudd				
Underskudd				

§ 47 Klage over NAVs vedtak

Enkeltvedtak som kommunen har truffet etter denne loven, kan påklages til Fylkesmannen.

<https://vimeo.com/240976231>

Manglende avgjørelse – ikke fått vedtak

Avslag

Innvilgning

Stans

Manglende iverksetting

Avvisning

Krav til klagen

Slå opp og les punkt 5.4.7.1 side 119–120.

NAV-kontorets behandling av klagen

Se punkt 5.47.2.1 side 120.

- Feil og mangler ved klage
- Oversitting av klagefrist (fvl § 31)
- Vurdere og undersøke de forhold som framkommer i klagen (fvl § 33)
- Forberede og avgjøre saka uten ugrunna opphold (fvl § 11a)
- Helt eller delvis medhold eller ikke ta klagen til følge

NB: NAV må ivareta klagers behov mens klagen er til behandling, for eksempel behov for nødhjelp.

Fylkesmannens behandling av klagen

Slå opp og les punkt 5.47.2.2 side 120.

Klage på vedtak om KVP

Se punkt 5.47.2.3 side 121.

Klage som ikke gjelder enkeltvedtak

Slå opp og les punkt 5.47.2.4 side 121.

§ 48 Fylkesmannens kompetanse i klagesak

Kompetanse = myndighet

Overprøve alle sider av saka

Rettsanvendelsen (5.48.2.1)

Saksbehandlingen (5.48.2.2)

Frie skjønn (5.48.2.3)

Konkludere

Stadfesting

Oppheving

Endring

Klage en plage?

- Se på en klage som en mulighet til å beklage eventuelle feil som er gjort og rette det opp igjen.
- Eller en mulighet til å forklare bedre hvorfor NAV mener at klager ikke skal få mer.
- Mange klagere kan ha en «tung bagasje» vi ikke ser.
- Negativ relasjon mellom deg og bruker? Snakk med leder'n din om det.

Følgeskriv til klagesaker

Til
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Helse- og sosialavdelinga
Postboks 2520
6404 Molde

Unntatt off.
jf offl. § 13, jf fvl. § 13

FØLGJESKRIV FOR KLAGESAK ETTER SOSIALTENESTELOVA

Fullstendig navn: Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltninga. Kortform: Sosialtenestelova (stjl.)

Namn og adresse på NAV-kontor:

Namn på saksbehandlar:

Epostadresse:

Direktetelefon:

Namn på tenestemottakar:

Adresse:

Epostadresse:

Telefon:

Klagen gjeld:

Lovheimel:

Søknadsdato:

Klagedato:

Dato mottatt av NAV:

Januar 2018

Erfaring fra klagesaker

- Ca. 10% av vedtaka oppheva og ca. 10 % endra av Fylkesmannen i 2017. (Dvs. ca. 80% stadfesta).
- Ofte et stort gap mellom de utgiftene som er ført opp i søknaden og de utgiftene NAV godkjenner. Hva skal NAV/klager gjøre med dette? Gi stønad etter § 19? Råd og veiledning?
- Søker har inntekt i samsvar med norm og får avslag. Mangler individuelle vurderinger.
- Barn i familien – står ofte ingenting om barnas behov.
- Mangler av og til oversikt over økonomi.

Evaluering - oppsummering og avslutning

Fagdager i TO'ene til høsten:

- § 17 opplysning råd og veiledning og skillet opp mot fvl. § 11
- Grenseoppgangen § 18 økonomisk stønad vs § 19 stønad i særlige tilfeller
- Utlendingers rett til sosiale tjenester (EØS eller flyktning)

**Form; 3 case og diskusjoner
refleksjoner, og relevant påfyll**